

Stavgr. Kommunbibliotek

Bestemmelser for boklån i

Stavanger kommunebibliotek.

§ 1. Manuskripter, litterære sjeldenheter, ordbøker, plansjeverker og karter lånes ikke ut, men kan benyttes i bibliotekets leseværelse.

§ 2. Kun én bok blir lånt ut på hvert kort om gangen. Består et verk av flere bind utlånes i regelen 2 bind pr. kort.

§ 3. Ingen bok må uten spesiell tillatelse av bibliotekaren beholdes lenger enn 3 uker.

§ 4. Leveres en bok tilbake skadet eller makuleret, anskaffes et nytt eksemplar for låntagerens regning.

§ 5. Låntagere må, om sådant forlanges, deponere et beløp av kr. 10.00 eller stille fornøden garanti for bøkernes ordentlige behandling og tilbakelevering i rette tid.

NB. Overskrides lånetiden, betales 5 øre pr. dag for hvert bind, søn- og helligdager medregnet.

248. DAL

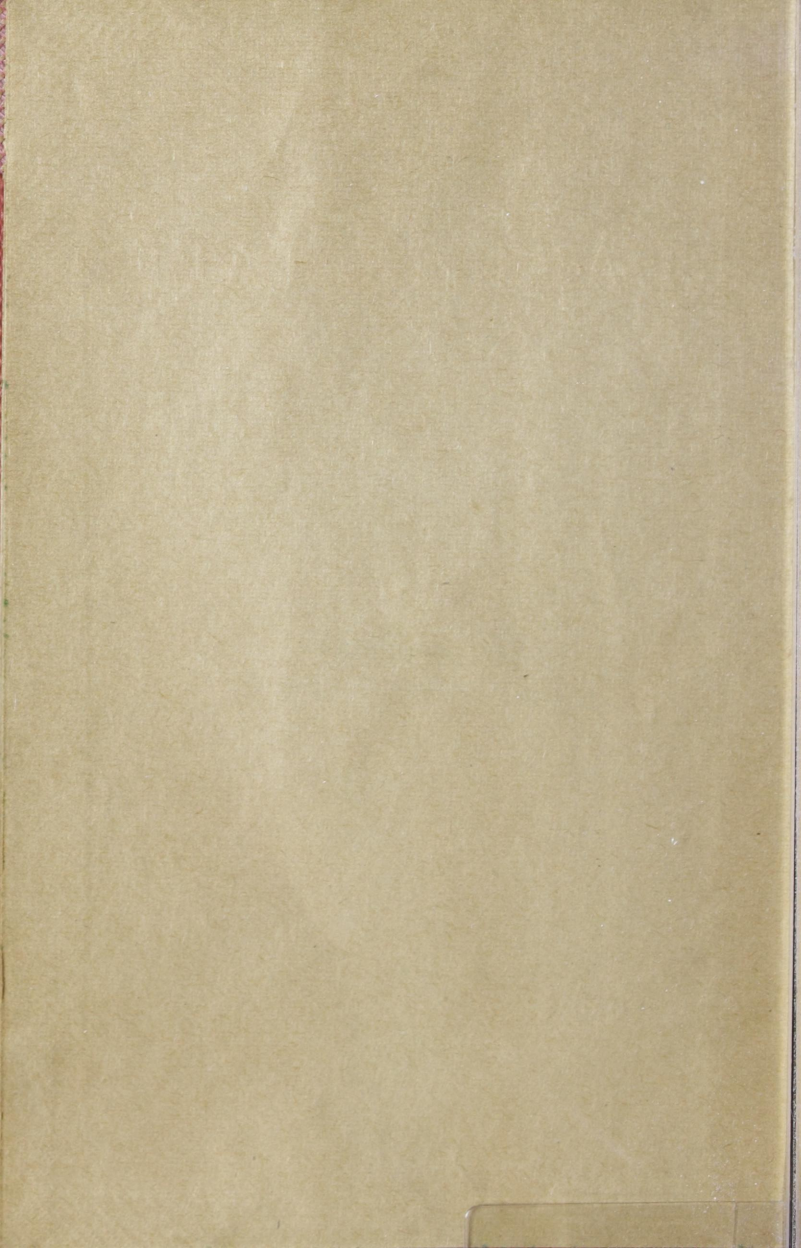
Dal, Signe Greve

Dårens tale. Et religiøst opgjør.

11030011711001

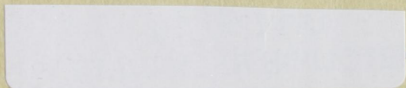
~~UTGÅTT FRA
STAVANGER BIBLIOTEK~~

SIGNE GREVE DAL

DÅRENS TALE

ET RELIGIØST OPGJØR

OSLO 1934

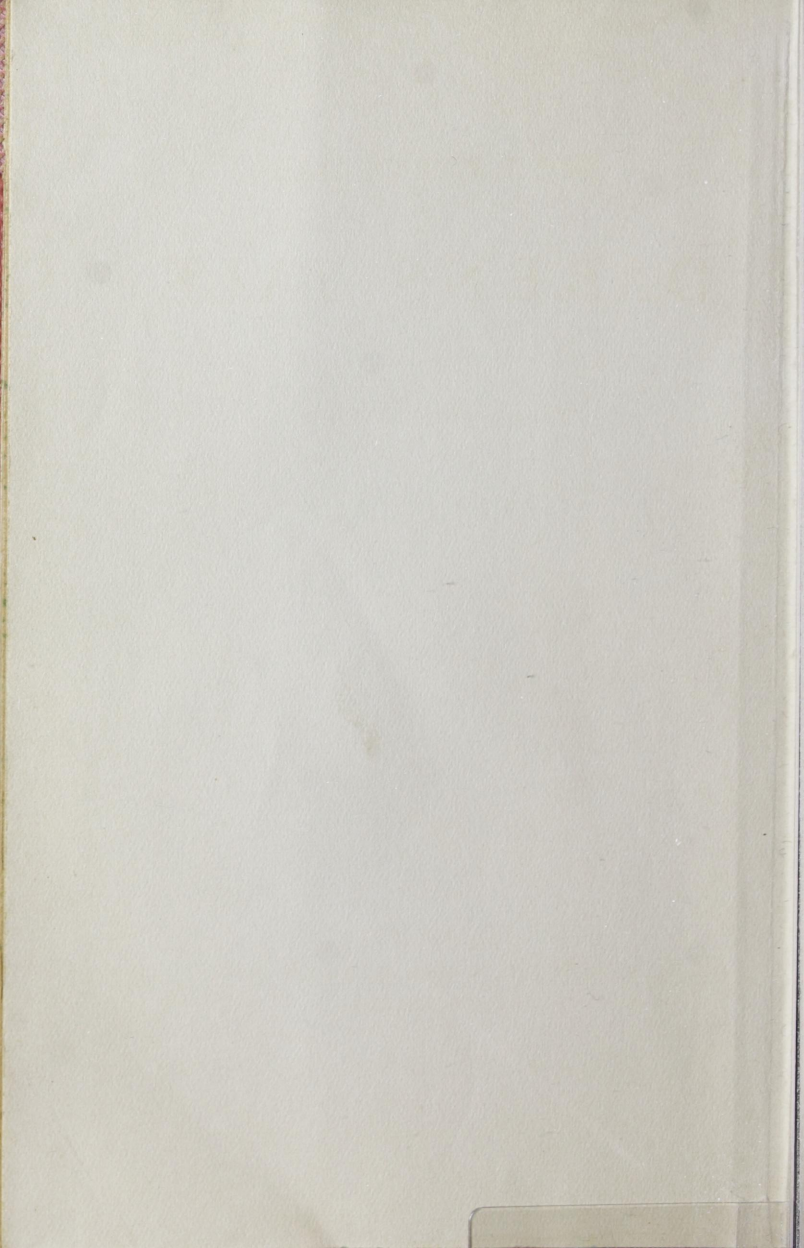
FORLAGT AV H. ASCHEHOUG & CO.

(W. NYGAARD)

DÅRENS TALE

STAVEN
STAVEN

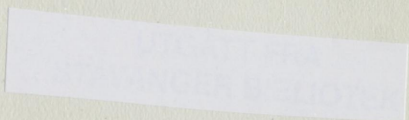

SIGNE GREVE DAL

DÅRENS TALE

ET RELIGIØST OPGJØR

OSLO 1934

FORLAGT AV H. ASCHEHOUG & CO.

(W. NYGAARD)

248
D 15 da
m l.eks.

Printed in Norway.

O. Christiansens Boktrykkeri, Oslo.

432

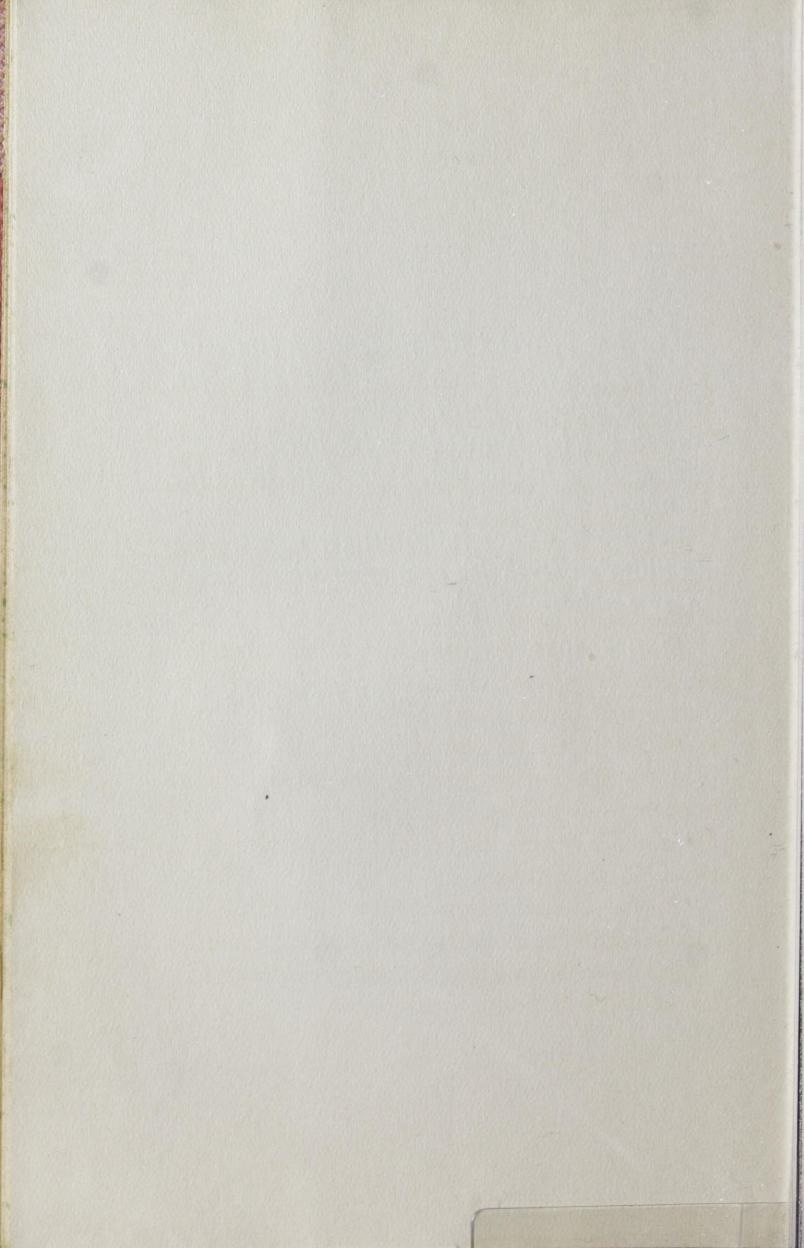
Jeg har prøvet i det følgende å finne uttrykk for min tro og min tillit. Det har kostet, for jeg er ikke av natur modig.

Men har jeg funnet form for hvad der beveger sinnene her og der, så er dette hvad jeg har håpet.

For trods «amor fati» trenger min tro og min tillit den styrkelse som sympathi og følelsen av samhörighet gir.

Nyttår 1934.

SIGNE GREVE DAL.

Jeg minnes så godt første gang dødens realitet gikk op for mig.

Kanskje var jeg fem år gammel. Det var om våren, en pintseften, og min onkel Jens var kommet på besøk.

Han var den snildeste av onklene. Hans lommer var fulle av skillinger. På hans runde skalle fantes ikke et hår.

Men forunderlig var det å se hvordan fluene trivdes på den runde blanke skallen! Alt i ett strøk onkel dem tålmodig vekk. Men øieblikket etter var de der igjen.

Den lille broren min og jeg fulgte denne fluenes ferd med stor oppmerksomhet. Vi fant det ganske rimelig at de ikke lot sig skremme av en så snild mann.

Nå — denne pintseftens formiddag var han kommet, men hvilte nu ut etter reisen og hadde lovet å innfinne sig til theen, når kirkes klokker ringte freden inn.

Glassdørene ut mot havetrappen var åpnet, det sikre, årvisse tegn på at nu var vinterens dobbeltvinduer bragt på loftet og sommerhalvåret begynt. Yre av glede løp vi barn rundt og rundt: ut glassdøren, ned havetrappen, om hushjørnet, inn entréen, havestuen, glassdøren igjen.

På bordet foran den lille grønne sofaen i havestuen var der dekket på hvit duk hjemmebakte boller, tynne blå porselens-kopper og fløtemuggen og sukkerkoppen av sølv. En liten spirituslampe under plettsamovaren fikk vannet til å boble fornøiet, og på en skål svømmet de fem kortstilkede lerfifel min bror og jeg hadde klort frem av grøftekantene.

En fin, fin duft av jord strømmet inn gjennom den åpne døren, og oppe mellom de nystivete gardiner hadde den første humlen forvillet sig og brummet ergerlig.

Kimingen fra kirketårnet tok slutt, og ennu hørtes ingen lyd fra gjesteværelset i sydgavlen, hvor onkel Jens var anbragt.

Tiden gikk og gikk. Tilslutt banket mor på døren deroppe. — — —

For en underlig bevegelse det blev i huset! En forferdet hvisken, en løpen op og ned av loftstrappen!

Ingen tok notis av oss barn. Vi så på de blanke boller som duftet så deilig. Nu lå de og blev gamle — —

Onkel Jens var død, sa de voksne. Plutselig, mens han sov! Han hadde altfor stort hjerte.

Langsomt, hånd i hånd gikk vi to barn ned den store havetrappen, og satte oss, tett sammen, på nederste trinn.

Død sa de voksne! Onkel Jens død — han som var så morsom og som hadde lommene fulle av skillinger.

Var han død med alle klærne på, og mon om fluene gikk på en død manns skalle?

Død, hvad var det egentlig for noe!

Da Pan døde, hadde vi begravet den under et epletre i haven, og det treet blev det aller mest epler på.

Men døde mennesker blev begravet på kirkegården. Dette lå innenfor vårt erfaringsområde, for doktorgården lå akkurat mellom kirken og kirkegården, og sant å si var begravelser av de morsomme hendelser, et prektig skuespill, når det var «et fint lik», som kirketjeneren pleiet uttrykke sig. Barna hans var våre gode venner, og de bodde i et lyserødt sukkerhus nede i bakken.

Men når nu vår onkel var død, så skulde han vel også ha en begravelse. Og en kiste med sølv på og en vogn med sorte dusker!

Kanskje fikk vi barn lov til å gå bak kisten! Kanskje fikk kirketjenerens gutter da se oss i vår herlighet! Skulde vi nikke til dem eller late som om vi ikke så dem, siden det var vår onkelbegravelse!

Mange store muligheter blev drøftet. Vi holdt oss i haven. Vi skydde huset, hvor det luktet ekkelt naftalin og hvor de voksne hadde det travelt. Mor gråt.

Men om aftenen, da det var blitt sengetid, kom hun ut og hentet oss, en i hver hånd leiet hun oss op trappen, over loftet, inn på gjesteværelset.

Og *der* — på sengen, ikke i den, lå noe langt, hvitt og stivt.

Ja egentlig så vi ikke annet tydelig enn i fotenden av sengen, rett mot oss, to store fotblad, i *hvite* strømper!

Men det var også nok! I vill redsel rev vi oss løs og tok flukten.

Men de fotbladene kunde vi ikke flykte fra. Å barndommens navnløse, avgrunnsdype angst. — — —

Berthe barnepike klædde av oss, bad aften

bønnen med oss og gikk sin vei, skjønt vi tippet henne om å bli. Ubøielig avvisende forsvant den tett foldede, brede verkenbak.

Helt uten trøst lot hun oss dog ikke. Henne på vaskevannsstolen hadde hun tendt nattlampen, et glass vann med et fingerbredt oljelag øverst. Oppe i dette sprutet en liten bomullsveke, anbragt i et lite utklipp av et spillekort.

I våre gulmalte senger med sprinkelgjerde om satt vi barn overgitt i vår elendighet! Våre feberblanke øiner var stivt festet på den sprutende lille vekens blålige flamme. Hjertene våre hamret, hjernen var i kok!

De stive fotblad i hvite strømper. *Døden!*
Vi turde ikke skrike, ikke snakke, kunde ikke heller — tungene var tørre.

Å redsel — å bunnløse angst!

Og den vesle veken-borte på vaskevanns-stolen var en lunefull og grusom tingest. Snart flammet den op, så mønstret på vegg-tapetet blev synlig, blev til ansikter som jepte! Snart sank den lille flammen sammen til det utrolige, putret svakt og sutrende, som om den også vilde til å dø!

Så levnet den litt til igjen.

Og nattens timer snek sig hen, mens vi satt

opreist i våre senger. Av og til forbarmet søvnen sig over oss, men bare for noen øieblikker — skrekkelige drømmer jog den vekk igjen. — — —

Endelig — endelig begynte grålysningen å sive inn mellem vindueskarmen og rullegardinet. Våre brennende øiner flyttet sig fra den hjelpeløst sutrende veke og fikk et nytt holdepunkt. — — — —

Da gol hanen ute i hønsehuset! Vår egen gulhvite sinnatagg av en hane som vi kjente så godt, så godt, og som var så kry av sine halefjær:

H. h.

En hane galer i morgengry:

Kykeliky!

Det stod i a. b. c. boken!

Vi lo høit av glede, vi to menneskebarn. Lettet lot vi oss falle tilbake i putene. Kjærlige og trøstet kikket vi på hverandre gjennom sprinklene i sengegjerdet. —

Der la sig tåke over øiet. Langsomt gled lokkene over. Vi sov som to gråstein.

Jeg minnes også første gang *livet* blev en virkelighet for mig, det liv som ingen død kjenner.

Men da var jeg blitt en god del eldre og elev av en pensjonatskole.

Det mest elskede vesen der var søster Ameli. Kanskje ikke minst fordi hun holdt oss barn på avstand og fordi der var en glorie av mysterium om henne. Hun skulde være av fornem slekt fra et fjerntliggende land og ved et ulykkestilfelle ha mistet mann og begge barn.

Vakker var hun egentlig ikke, men når hun en sjelden gang smilte, forskjønnet dette henne på en overraskende måte. Vi svermet for henne alle sammen.

Og så var det da en junidag at jeg møtte henne i trappen. Jeg bar en kurv «semles» til fordeling blandt klassekameratene. Søster Ameli nikket åndsfraværende, gikk et par

trinn videre ned, snudde sig og sa så, ganske tydelig og allikevel ikke riktig til å be- gripe:

«Imorgen tidlig, sån ved fem-tiden, banker jeg på ruten din. Du kan få bli med mig å hente de hellige kar.»

Aldeles fortumlet av den store hendelse, gjentok jeg for mig selv: De hellige kar! De hellige kar! *Hvilke* hellige kar?

Men jeg spurte ingen. Jeg var redd for at hvis jeg røbet min skatt, vilde den forsvinne og bli til uvirkelighet.

Ved første hanegal satt jeg påklædd på sengekanten og ventet.

Litt fin sand slo mot ruten.

Käthe, min naboerske på sovesalen, tumlet søvndrukken ut av sengen, dekket ansiktet med hendene og begynte gjespande på morgenbønnen:

Herr, erleuchte meine Augen —

Jeg listet mig på strøppelesten ned trap- pen. Gangen nedenunder var fylt av morgensolen, og i den åpne døren stod søster Ameli med sitt skjønne og sjeldne smil.

I hast snørte jeg mine skor og trasket genert og ærbødig bak henne på den smale, gressklædde sti under de blomstrende akazia-

trær. Det duftet sødt og sterkt fra kløverengen på den annen side av stakittet som delte stien op i solfylte og skyggemørke striper.

Mangfoldige ganger hadde jeg gått denne veien, men så tidlig på morgenen var alt nytt og merkelig. Menneskene sov, husene sov, henne fra økonomibygningen rautet en ko, langtrukket og resignert.

Vi stanset op foran prestegården. Det var landsbyens største hus, lavt og langt, dekket av vinæspalier.

Søster Ameli banket på en rute. En hviskende samtale førtes mellom henne og et kvinnelig vesen bak den stivete gardin. En sølvkanne, dekket av en hvit serviett blev stukket i hånden min og en kurv roser hengt over armen. Så blev ruten sakte lukket igjen, og vi gikk videre med vår sølvskatt.

Det var vått efter natteregnet i landsbyens eneste gate. De små hvitkalkete husene lå og myste mot morgensolen. En ung kone stod og pumpet vann av en brønn. Hun smilte og nejet. En gammel mann i skjorteærmer slipte ljå. Det lynte i knivsbladet. Tynt, sølvhvitt hår hang helt ned på skuldren hans.

«Grüss Gott, Ludevik,» hilste søster Ameli.

Gatens endepunkt var kirken, som lå der, ganske duknakket i sin beskjedenhed.

Et lite spir kronet inngangsdøren. Innenfra slo en rar, innestengt og litt muggen luft imot oss fra de ormedte benkerader og det ujevne, avslitte gulv. Over korbuen bar to blåmalte engler en krone mellom sig. Gjensnem dype, runde vindusglugger fant morgensolen frem og forgylte armoden.

Vi nådde op i koret. Gulvet der var dekket av et grovt vevet linklæde. Søster Ameli tok sine skor av og gjorde tegn til mig om å gjøre like ens. Barføtt skrådde vi så over linklædet innenfor alterringen og satte våre skinrende sølvkar foran det utskårne krusifiks. På den hvite alterduken med kniplingsborden ordnet vi våre roser.

Men så syntes søster Ameli å glemme mig helt og holdent. Som fortapt blev hun stående der og se ned på den hvite duken med de røde rosene. Armene hennes hang rett ned, de smale hvite hendene åpnet og lukket sig, åpnet og lukket sig!

Jeg var uendelig tilovers. Brydd av armene mine med de ganske fravoksne kjoleærmene. Håndleddene mine var latterlig tynne og hendene røde og ru. Jeg merket at bitre tårer ikke

kunde holdes tilbake — det blev nødvendig å pusse nesen.

Dette vekket søster Ameli. Litt forundret var hun tydelig nok over å se mig der. Det var som måtte hun orientere sig litt for å få en forklaring på fenomenet.

Å — hvor ønsket jeg ikke at gulvet kunde opsluke mig i min overflødighet.

Men nu smilte søster Ameli gjenkjennende og uanfektet. Hun tok en av mine røde hender i sin hvite, smale og lejet mig ut ringen, langs knefallet med den avslitte røde fløielen. Rett foran alteret knelte vi så ned, hånd i hånd.

Gjennem rosevinduet over alteret skinte morgensolen på søster Amelis hvite kappe og bøiede hode. Hun bad. For oss begge bad hun:

«Vater unser — wir liegen hier vor dir, wir beiden, aus fremden Ländern — dies Kind und deine Dienerin, Ameli. —

Her tidde hun.

«Hun har ingen god tysk accent,» prøvet jeg å verge mig. Og det var som skulde hun ha hørt det sagt, for da hun fortsatte, var det hviskende, og i et for mig fremmed sprog.

Tilslutt lå vi der ganske tause, hånd i hånd.

Da var det at noe knakk sammen inne
mig, at sinn og sans forgikk mig og at hi
lene åpnet sig! — — —

Søster Ameli — jeg så dig siden ikke me
Noen forklarte mig at du var kalt hjem, og
«hjem» var Polen.

Men at du tok mig med dig den gange
Et langt liv igjennem har jeg takket dig.

Og så går det mange, mange år. En hel menneskealder.

Jeg vandrer i solskinn over grønne, blomsterstrødde enger, og jeg traver i gråvær landsveien. Av og til op på høidene, og ofte ned i skyggenes dal.

En slitsom vandring. Men merkverdig også, og rik på glimt av skjønnhet, av lovmessighet og orden.

Erfaringene, de blir milestein, og undertiden når jeg summerer dem, til et veiskille.

Ofte hørte jeg hakke og spett oppe i uren, og undret mig og kravlet op for å se hvordan det hadde sig!

Veien tilbake blev da gjerne kronglete.

Smått om senn tok det til å minke på krefte, og det gikk op for mig som en ikke fjern mulighet at vandringen kunde ta slutt. Ved å puste litt i bakken og oversku det tilbakelagte, fant jeg at veien hadde holdt én retning, trods avvikelsene.

Da begynte undringen for alvor!

Under krigsårenes vandring i skyggedalen fikk jeg en dag et brev. Det var fra en barndomsvenn:

«Det er seks uker siden det ufattelige hendte. Jeg har ikke kunnet skrive før, men du fikk jo telegrammet.

Og nu angrer vi, mannen og jeg, at vi ikke, som tanken var, ifjor reiste hjem til Norge på besøk. For du har jo slett ikke sett vår sønn som voksen. Han var nitten år nu, ved sin død. Han var fullkommen skjønn, lys og vel-skapt.

Hvis han hadde vært en sykkelig liten fyr med utstående ører, så tror jeg jo nok at jeg som mor hadde sørget over hans død like meget. Men du vet jo hvor jeg alle dager har tilbedt det som var vakkert. Og den sorg som jeg føler over at *det* er tilintetgjort som i mine øiner var så deilig at det bestandig var mig ubegripelig at *jeg* kunde ha frembragt det — ja dette tror jeg nesten er en sorg enda større enn min sorg som mor. — —

Jeg blev her avbrutt, måtte ned på gaten for å greie op med innkjøp til den evindelige maten. — — —

Å Gud, denne elendighet overalt! Mitt hjerte blør hat til krigen! Foran mig dernede på gaten nu hadde jeg en liten, tynn pike, en barbent, forkommen tiåring.

Med et taug over skulderen trakk hun en kjerre kull. Tauget skar sig inn i hennes elendige tynne skulder — å Gud! —

Nå — men jeg må nok se til å få dette brevet ferdig på et vis.

Den bygningen som vår gutt arbeidet på, hadde nådd op til femte etasje, da stillaset styrtet ned. Han blev knust til det ukjennelige.

Et par dager før hadde jeg lagt min vei forbi nybygget. Han stod deroppe i sin hvite murerdrakt, mot den blå himmel. Han så mig og svingte med murerskjeen over sitt lyse hode. Og jeg stod dernede og stirret og gråt og lo av henrykkelse.

Jeg gråter ikke nå — for jeg har ingen tårer. Jeg er som forstenet. Jeg tror ikke jeg skjønner det ordentlig. Innen i mig ligger noe blytungt.

Vil din datter ha hans bestikk, tror du?

Han kjøpte det selv, for sine første tjente penger! Han holdt det i slik ære og smurte det inn med olje.

Han gledet sig så til å komme på høiskolen. Det var aldri tvil i hans sjel om at det var arkitekt han vilde bli.

Aldri, det er et forferdelig ord du! Under tiden, for et øieblikk, fatter jeg det — nesten!»

Dette hendte min venn. Det kunde likeså godt ha hendt dig, eller mig. Det kan hende oss begge — idag eller imorgen.

I vårt lange vennskap hadde hun alltid vært den givende, ut fra sitt gode hode og de store forhold, jeg den mottagende. Nu var det blitt min tur til å gi — sannelig, tiden var inne til å gjøre op min status og lodde mine hjelpekilder!

Noen spiker i et stillas svikter, og fire unge menn styrter ned. Likeså mange hjem legges øde.

Hvor er så Gud! Er han likegyldig for kryptet der mylrer som mikrober dernede på en av hans milliarder av kloder, eller er han overhodet ikke!

Ja, slik kan jeg nok spørre i min første fortvilelse. Men helt ærlig er det ikke. Det er bare en ventil jeg åpner for å rase ut i min bitre hjelpeløshet. For jeg har i virkeligheten aldri tvilt på den levende, personlige Gud.

Det er en nedarvet forestilling, dypt forankret, en del av mig selv. «Som magnetnålen peker mot polen, så vender mitt instinkt sig mot Gud.»

Det er også en uutryddelig forestilling hos mig at et forsyn på ufattelig vis følger vår ferd med en interesse der har et mål.

Dette forsyn lar ting skje. Det støtter ingenlunde det dårlig sammenføyede stillas! En eller annen har fusket i sitt arbeide, og resultatet følger. Det er et saklig forsyn. Dets kjærlighets art er en annen enn vår. Det har oversikten, mens vi famler i blinde.

Men for å komme litt til krefter vil jeg hvile litt ut i altfor menneskelige, men trøsterike forestillinger:

Kanskje rev forsynet denne gutten som en brand ut av ilden, fordi han var av de rene av hjertet som skal se Gud.

Også de gamle grekere visste noe om at gudene elsker den som dør ung.

Dødsangst har han ikke visst av! I et nu er han gått over.

Til hvad?

Å, Gud! Der gives bare én angst — døden!

Der gives bare ett håp — opstandelsen!

Jeg vilde så gjerne kunne trøste denne mor, men uten å krenke henne med talemåter, ord der ikke er knyttet til erfaring, til opplevelse.

Og så står jeg jo der som den blinde overfor farvene. For ikke vet jeg hvad det vil si å begrave sitt barn!

Et ungt og kraftig skudd med de rikeste muligheter, kappet over i sin beste vekst! Det som i det ene øieblikk strålte av ung vitalitet, i det neste dødt avfall, som må skaffes vekk, forttest mulig. —

Nei — trøst gives ikke — annet enn den magre og for tanken uutholdelige, at *tiden* vil sløve inntrykket.

Det er også håpløst, ja løgnaktig å prøve på å forene det som er skjedd med vårt begrep om kjærlighet. Men det forlanges visst heller ikke, kravet er noe ganske annet og

ikke utenfor våre menneskelige muligheter, nemlig tillit.

For *hvis* Gud er og *hvis* han har anbragt oss her i en bestemt hensikt, så spiller noen dager og år mere eller mindre ingen rolle. Mens vi famler i blinde, har han oversikten. Han vet når sjelen er ferdig. Et menneskes skikkelse og livsløp hører sammen, det er fullendt i den time det dør.

Dette tror jeg. Og du tror det også, min venn. Og så vil vi to mødre sette oss tett sammen og minnes gutten, da han var bitte liten og lå i ditt fang. Og der gaves intet i verden uten stillheten om dere to.

Og guttens blikk slapp ikke ditt. Først var det likesom spørrende, så tindrende! De små, fine leber beveget sig — underlige, hjelpeløse, rare lyd, ufattelige for alle andre — men du forstod!

Og der strømmet mellom dere to en forståelse som lå så dypt at ingenting utenfra kunde nå den og skade den.

Da blev det til visshet hos dig at opstandelsens under ikke i ringeste måte er merkelige enn fødselens under, at livet ikke er begrenset til denne tilværelse, det har vært før og vil fortsette efter.

Og begreperne Gud og det evige liv blev realiteter der siden aldri mistet sin betydning.

Jeg tror at det er fordi en mor *vet* — at madonnaen med barnet alltid har vært det trøsterike symbol for den lidende menneskehet.

Fra den annen side havet kommer bud til oss om en ny visdom: der gives ingen mystisk forbindelse mellem mor og barn. Helst straks burde de to skilles og barnets hele utvikling settes under trenet, vitenskapelig kontroll. Da vil der fremstå en uanfektet menneskerace, uten hemninger av nogensomhelst art!

Du og jeg, vi ler av slik visdom. Vi ryster den av oss som sand og støv. Vi vet at der gives mellem himmel og jord ting som er uutgrunnelige for den menneskelige forstand og som tåler like så lite berøring som støvet der danner farvespillet på sommerfuglens vinger.

En mor med sitt barn ved brystet! En dagligdags, triviell ting, en animalsk forestelse, som ikke har noe med ånd å bestille.

Jo — det har. Hos mennesker av ånd, hos madonnaen som legger barnet til brystet,

villig til å tjene livet, som kan være stille, lytte og gjemme det erfarede i sitt hjerte.

Merkelige er disse erfaringer! Kommer hun fra en ordstrid, eller er hennes sinn fylt av oprør, blir det lille barnet urolig, ja biter til, hvis det har fått sig et slikt forsvarsvåpen.

Er hun engstelig til sinns eller bekymret, begynner barnet å ynke sig og vegrer sig for å ta imot! Knuges hun av en inntruffen stor sorg, blir melken plutselig helt borte!

Så kjente ting at ingen snakker om dem eller tillegger dem nogensomhelst betydning. I virkeligheten underfulle kjennsgjerner der tvinger til ettertanke og ærbødighet.

For hvilket perspektiv gir de ikke. Hvilket ansvar det å være mor! Hvilken æresplass i livets tjeneste. Hvilken anledning til å nærme sig det utilgjengelige selv — Guds hemmeligheter!

Kanskje en mann kan greie sig med å være energimottager og energiformidler. Hva vet jeg derom!

Men en kvinne kan det ikke. Hun må ha et kraftcentrum inne i sig.

For noen spiker i et stillas kan løsne og hennes barn styrte ned.

Og skulde hun svikte og vanvyrde denne

opgave å bygge og trygge et kraftcentrum i sitt hjerte, så ramler alt sammen og slekten går til grunne.

«Jeg trodde på min mor,» bekjenner den store troshelt Pestalozzi, «hennes hjerte viste mig Gud. Han er mitt hjertes Gud. Han var hennes hjertes Gud.

Min hjernes Gud er hjernespinn! Et hjerne-
nespøkelse! Jeg kjennes ikke ved noen annen
Gud enn mit hjertes Gud.

Min mor! Moren min!

Du viste mig Gud i dine bud, og jeg fant
ham i min lydighet. Min mor! Moren min!

Hvis jeg noensinne skulde glemme Gud,
så måtte det være fordi jeg hadde glemt dig.»

Når jeg ser tilbake, må jeg erkjenne, at for mig var lidelsen alltid høiere goders nødvendige pris.

Det var motgangen som gav vekst, ikke medgangen. Den la snarere bark om sjelen. Til sorg og savn bløtte den op igjen: «For kun i det bløte er der mulighet for vekst. Og når så i en stille stund tårenes regn falt, kunde Guds frø spire.»

I fortellingen om den døve og blinde der ropte om hjelp, heter det at Kristus tok ham «av sides».

Nokså underlig å lese, for egentlig finner dette fremdeles sted. Vi blir tatt «av sides» ved sykdom, stort ansvar, tap av gods og menneskelig anseelse, alderdom.

Det er fordi vår sjel sover.

«Må virkelig,» spør Maeterlinck, «din mor utånde i armene dine, ditt barn drukne for dine øiner, eller du selv på et hengende hår

undslippe døden, for at du omsider skal kunne lære at du lever i en ufattelig verden, i hvilken en Gud lever evig alene med sine skapninger!

Må først lidelsen med sine lansestikk vekke de guddommelige minner som sover i din sjel?»

Ja, det er nødvendig, for de aller fleste av oss.

Kanskje gives der dem som blir tatt av sides ved særegen medgang. Sterke sjeler, som tåler å komme i besiddelse av alt det vi, menneskelig talt, forbinder med lykkebegrepet. Som formår å se bort fra alt dette som tilfældigheter eller som betrodde lån.

Men for oss, folk flest, har disse Feilbergs ord gyldighet: «Slik slekten er idag, er den ikke til annet enn lidelse.»

Så må vi da ta imot denne som livets pris. For det kan ikke betales for dyrt dette, å kjenne liv i sin sjel.

Noe der spirer og er i vekst, ubevisst som alt organisk liv. Noe som ikke bringer nydelse, men det som bedre er, lykke!

Noe som tiner op det golde og hårde og som på forunderlig vis formår også å sette oss i forbindelse med det spirende og levende i andre mennesker!

Noe der åpner våre øiner for skjønnheten i tusen nye former, i et barns blikk, en gammel arbeiders holdning, en hånds hjelpeløse, sakte skjelven.

Noe der ser hvad der ligger bak fenomenene, hvad der virkelig skjer i det som synes å skje!

Noe som først får stemme, når vi selv har lært å tie, og hvis tale er som en åpenbaring.

Sannelig — ingen pris teller, når det gjelder liv i sjelen!

Men sorgen over en død, det er en motgang av ganske særegen virkning. Den åpner våre øiner for den avgrunn det er vår menneskelige lodd å bo og bygge ved.

Den der var oss mere kjær enn vårt eget liv. Den der var som et lem på vårt legeme, rives vekk, forsvinner i det ukjente, hvorfra aldri et menneske er vendt tilbake.

Et hylster blir liggende igjen. Noe der til vår fortvilelse bærer det taptets stempel, men som råtner hen for våre øiner og må skaffes vekk som annet avfall.

Er der her trøst mulig? Noe som kan hjelpe dig til å bære det, hvis vekt har slått dig til jorden. Noe som kan bli en stråle av lys i den mørke natt.

Intet, uten dette ene — opstandelseshåpet. Og det er der, bevisst eller ubevisst, i sig selv et løfte om oppfyllelsen:

«Wär nicht das Auge sonnenhaft,
die Sonne kön't es nie erblicken!»

Men øiet er sonnenhaft, og så kommer den gode mor, naturen, dig tilhjelp med sin mektige reorganisasjonsdrift. Når såret har blødd fra sig, fordi kreftene ebber ut, dekker hun i all stillhet over med den første, barmhjertige, tynne hinne.

Å holde såret kunstig åpent ved å fordype sig hver ny dag i det uavvendelige, det er å motarbeide naturens guddommeligste evne, en urett mot livet og et utslag av egoisme.

En familie mister ett av sine barn, et strålende, lite vesen, alles glede.

Foreldrene klødde de gjenlevende i sekk og aske. Ethvert utbrudd av barnslig livsglede blev straks hysset ned. Samtaler om den døde var daglig brød.

Da julen nærmet sig, begynte de gjenlevende småsøsken å hviske om juletre og julegleder!

Men nei — iår skulde det ikke feires jul, uten på kirkegården. Der — på graven skulde julegranen plantes, og det skulde være årets julefest.

Da minnes jeg heller det gamle greske sagn om det lille barn som kom igjen for å be sin mor holde op å gråte, fordi hennes tårer holdt dets lille leje vådt.

Om Kristus fortelles at han drog op fra Jordan til Betania, hvor hans venn Lazarus lå meget syk.

Og han visste at det var en sykdom til døden. Ja, at Lazarus alt var død.

Så nærmer han sig byen, og Martha, den dødes søster, kommer ham i møte og med henne minnene om det hjem hvor han var blitt forstått og elsket. Og Martha gråt.

Dette gjør ham «heftig beveget», ja «rystet». Og da de omstående sier: Kom og se hvor vi har lagt ham, brister Kristus i gråt.

Dette er blitt oss fortalt mange ganger. Vi har hatt det i lekse på skolen alle sammen. Vi er blitt hørt i det, og kunde det kanskje til «meget tilfredsstillende».

Men ordene må være blitt sørgelig slitte av så megen bruk, preget gått tapt. Anderledes lar det sig ikke forklare at ikke også vi «rystes».

For her får vi jo et umiddelbart innblikk i Jesu sjel i et øieblikk, da han stilles ansikt til ansikt med den sværeste menneskelige påkjenning, en kjær venns utslettelse — *døden*.

En stakket tid lever et menneske, og det mettes av uro. Over sin intethet, sin tilsyneladende absolutte betydningsløshet.

Det prøver å holde liv i illusionen om dog å være *noget*. Men møter så en dag denne bratte og fullstendige utryddelse. En plass i solen er blitt ledig. I utrolig kort tid gror gresset over en forglemtes grav.

Overfor denne vår egentlige grunnelendighet er det Kristus blev rystet i ånden og gråt. Heller ikke vi behøver da skamme oss over våre menneskelige tårer, men sørge og gråte med hverandre og på det vis bære hverandres sorger.

Bare ikke kunstig fordype sig i sorgen, ruge over den. Det er synd mot livet som trenger våre krefter uophørlig og uavkortet. Øieblikket er den del av evigheten vi har hånd over, dets betydning umålelig!

Og sorgen ikke bare tar, den gir også. Det er som om Guds finger hadde rørt hjertet. Det er blitt rikere og mere følsomt for nestens sorg og glede.

Hvem er nesten?

Sikkert ikke noen vi må opsøke. Snarere den vårt daglige liv bringer oss i berøring med, den vi stadig støtes mot og som det derfor er sværest å vise hensyn.

For vanskelighetene, de stammer fra den enkeltes menneskelige natur, vår egen og nestens. Å klare disse farlige skjær er hverdagens heroiske seilas.

Men så er det den guddommelige visdom har reist et fyrtårn:

Vær mot nesten som du vil at han skal være mot dig.

Å dyp av kunnskap om menneskehjertet!

Livets fortsettelse, efter denne tilsyneladende fullstendige utslettelse, hvordan er mennesket kommet på en slik, mot alle sanser og all fornuft stridende forestilling?

Er det ikke det sonnenhafte Auge som blir solen var?

Goethe bekrefter dette: «Det er umulig for det tenkende menneske å kunne forestille sig en ikke væren, en tankens og livets ophør.

For så vidt bærer enhver av oss ganske uvilkårlig beviset for udødeligheten i sig. Men så snart man objektivt vil tre ut av sig selv og dogmatisk prøve på å bevise en personlig fortsettelse, vil begripe den, filisteraktig utstafere den, så fortaper man sig straks i motsigelser.»

Så trer døden ham ennu en gang ganske nær. Hans nære venn, Zelter, mister sin eneste sønn og melder Goethe dette:

«Nettop da jeg skulde frankere dette siste

tidsskriftshefte til dig, stilles denne jobspost som en mur foran mig! — —

Og nu, da det første, dype snitt har blødd fra sig, må jeg få kaste et blikk derhen! Slik en skjønn, ren, sund gutt! Slikt et rolig, likevektig sinn!

Og jeg — —

Tilgiv at jeg bebyrder dig med min klage, men hvordan skal jeg kunne bære min byrde uten hjelp, og dog måtte leve videre? —»

Ja da står i sin innerlige medfølelse selv en Goethe nokså hjelpeløs.:

«Hvad skal vel vennen si sin venn i et slikt tilfelle! Et lignende tap har forlengst bundet oss så tett sammen at forholdet ikke kan bli innerligere.

Mer og mer forekommer min nærmeste krets mig som en bundt sibyllinske blad, hvorav det ene efter det annet fortæres av livsflammen og forsvinner i det ukjente. De som blir tilbake, stiger i samme forhold i verdi og blir oss desto dyrebarere.

La oss begge to bli ved å virke, inntil vi på verdensåndens bud vender tilbake til etheren. Måtte da den evig levende ikke nekte oss en virksomhet som svarer til våre anlegg. Og vil han så faderlig la oss få be-

holde minnet, vil vi desto snarere kunne gripe inn og fylle vår plass. — —

Det gledet mig så at du husket tidsskriftet. For selv ved de største tap må vi straks se oss om, hvad der endnu kunde være å bevare og yde. Det store begrep *plikt* må holde oss opreist.»

Dette er ikke så meget og heller ikke så storartet. Men i sin enkelhet vel nok hvad vi kan håpe om de ting som ligger utenfor vår begrensings fatteevne.

Goethes syn kan vel sammenfattes i disse ord av ham: «Den høieste menneskelige lykke ligger i å utforske det som kan utforskes og la det annet i ærbødighet ligge.»

Du innvender at det «utforskeliges» grense utvides fra slekt til slekt. Altså er dette også mulig på dette vitale punkt.

Kirkens standpunkt er det ikke godt å bli klok på. Sommetider forkynner den: Idag er ditt barn med Kristus i paradiset!

Og dette var jo også Kristi egne ord til røveren på korset. Men jeg har også fra kirkelig hold hørt: Her hviler ditt barn til opstandelsens dag.

Forvirring — og vi vilde så gjerne nettopp her ha klarhet.

Om Kristus står det, at han «nedfor til de dødes rike og preket for åndene som var i forvaring».

Forvaring! Altså en mellemtilstand som lite nevnes. Du tror den optar og uroer mange sinn? —

Ja, jeg vet det. Dikteren Ingemann var sterkt optatt av den, likeså hans samtidige,

professor Hammerich, der fant form for sin tro og sitt håp:

«Tre trinn har livet henede, ungdom, manndom, alderdom.

Tre trinn også på den annen side: mellomstanden, Kristi seiersrike på jorden, fullendelsen.

Gradvis utvikling fra det ufullkomne til det fullkomne og aldri stillstand.

Ved døden senkes legeme og sjel, hver for sig, ned i all-livets moderskjød. Legemet smulner hen, dunster bort, splittes ad, inngår nye forbindelser. Vind og vann leker med det: av jord er du kommet, til jord er du blitt.

Men sjelen lever for Gud.

Den sover ikke. Heller ikke kan det være drømmer og skygger som møter den her i mellomstanden, men livet i dets fulle ånds- virkelighet. Lysvåken og ikke drømmende får Kristus ned til dødsriket, og lysvåken og ikke drømmende hørte de hans preken.

Legemet opløstes, men sjelen samler sig og utvikles innadtil, i livsinnholdets minnerike dybder. Gjeringene følger med, alt det oplevede vil stå klart, vil stå for den i evighetens lys. Meget kan ha tatt sig storartet ut og var dog så lite! Men et kort, lengst glemt

øieblikk kan kanskje smile mot en med en engels smil.

Jeg skulde tro at denne utvikling innad åpner for lønndommer i sjelen, dypere og vidunderligere enn noen på denne side drømmer om. Hvad lå ikke i anelsen! Hvad oplevet den ikke daglig uten å bli sig det bevisst! Hvad hadde den ikke oplevet og glemt igjen!

Hele vårt rike livsinnhold, både det der kom frem som selvliv og de neppe anede evner og krefter, vil nu utvikles og modnes til den «uforkrenkelighet» Irenæus taler så meget om. Hele det menneskelige ånds- og kulturliv, hele det menneskelige hjerteliv vil mer og mer få åndens preg. Og idet sjelen når sine livskilder, når den til Ham, som er kildespringet selv!

Kristus fór ned for å preke for *alle* sjelene. Og gjennom oldtidens kirke går det som et sannsagn at fromme døde, likesom deres Herre og mester, kan forkynne det glade budskap for andre som er i forvaring.

Når det bare ikke bevisst er syndet mot «ånden», står håp mot håp. Den rykende tande skal ikke slukkes, sjelene må få nå frem til den store, endelige avgjørelse. Håpet

står til helten fra Golgata, som steg over det svelgende dyp som seierherre.

Men dypt i vår natur ligger også dette ukuelige håp gjemt, at døden ikke har sønderrevet båndet mellom oss og våre døde. De som tror på «de helliges samfund», har visshet. For her, i den kjempende kirke, midt i verdenslarmen, og hist, i den seirende, har Gudsriket dog en og samme historie. Og kun i forening kan de og vi nå til fullendelsen, hvor der ikke er dag og natt lenger, men den fulle klarhet.»

En slik forestilling trøstet den gamle historiker og salmedikter. Den har også trøstet mig. Men overfor det tredje rike, fullendelsen, må den menneskelige tanke gi tapt, fordi ingen forestilling etter tingenes orden kan strekke til. Intet øre har hørt og intet øie har sett, hvad Gud har bestemt for dem som elsker ham!

Enhver viten om de ting vilde være over vår begrensning og sprengning vår tilværelse.

Mon ikke bølgen er livets rytme. Mon jeg ikke nede i selve dypet samler spennkraft til ny stigning!

Idag trådte jeg bunnen. Bølgekammen stengte som en mur for all utsikt. Angst fylte sinnet. Angst for selve lovmessigheten. For den fjerne og stumme Gud. For kulden i det tomme rum. For menneskesinnets usigelige og forvirrende ensomhet.

Fra en mørk himmel blinket kolde stjerner ned til en frossen jord. Poplene henne ved kirkegårdsporten stod stumme — avventende.

Fra kirken oppe på bakken lyder orgeltoner. Det er fastens tid, derfor åpen kirke midt i hverdagsstrien.

Skulde jeg våge mig inn?

Skinnende lys fra ubarmhjertig nakne lyspærer, hundre pærer, tusen.

Et kongerike for en dunkel krok.

Bakerst setter jeg mig, ved utgangsdøren,

hvor galleriets gulv demper litt på den bengalske belysning.

Jeg minnes sydlandenes gudshus med deres dempede lys, varme farver og stillheten, der la sig lunende om en frossen og engstet sjel!

Der er blitt så megen støy i vår tilværelse at stillhet er blitt som et klenodie, en kostelig og sjelden ting. Gud har aldri talt gjennom larm og brøl, men i den sagte susen. Burde ikke da også huset til hans ære av og til by en stillhet, hvor sjelene kunde få samle sig litt, til et oppgjør, en vurdering, en bønn, om kreftene strakk til!

Jeg skulde også ønske at der var anledning til å knele og gjemme ansiktet i mine hender. For jeg er et skrøpelig karr. Ved å stirre inn i den foransittendes skinnkrave begynner tankene av sig selv å arbeide med arten av dette skinn, om det er ekte nutria eller lamm! — — —

En mann har besteget prekestolen. En kjempe å se til, firskåren, solid og uanfektet.

En forkynner! Og hvad har han å by sin hungrende lille flokk?

Det gamle budskap. Men det må bli nytt for hver gang med selvoplevelsens virkelighet.

Gi oss ikke stener for brød eller slikkerier for næring!

Han begynner, efter forskriften, med bønn. Og straks reagerer jeg. Har ikke Kristus uttrykkelig sagt at den som ber, skal gå inn i sitt kammer og lukke sin dør!

Denne bønne deroppe er ikke noe spontant uttrykk for hjertets trang og krav.

Og derfor faller den da også, uten undtagelse, død og maktesløs til jorden.

Nu starter han den egentlige preken. Talegaver har han ikke. Det er umulig å bevare oppmerksomheten. Det hele er for banalt.

Sentimental er han også. De sukkersøte vendinger klær ikke den høie, kraftige skikkelsen.

Lutherkirken har gjort prekenen til det centrale i gudstjenesten. Men dermed burde følge plikt til å sørge for at ingen annen enn den som formådde å finne et tendende uttrykk for sitt åndelige innhold skulde få lov til å opta menighetens tid og oppmerksomhet.

Det er ganske sikkert det overveldende overskudd av åndløse predikanter som holder folket på avstand.

Predikantens uanfektete tro er ikke noen fullgod erstatning. For det første er en slik

gave som oftest et resultat av ringe tenkeevne. Og for det annet vil vel den som selv har gjennomvandret skyggernes dal være best skikket til å lede andre stien op til de høider, hvor ens egen maktesløshet stilles overfor Guds Majestet. Og alt hvad dermed følger.

Og nu spør jeg, som den utenforstående, fra dårens plass: burde ikke kirken i den gode saks tjeneste og i betraktning av tidens uhyre nødtilstand følge Kristi opfordring til å lære av verdens barns klokskap: sende den begavede og ildfulle op på prekestolen, den fromme og saktmodige til menighetspleien og de varme og begeistrede til ungdommens opdragelse!

Og burde ikke skriftestolen åpnes igjen, i en eller annen form! For de betyngede og rådville er en i enhver henseende faretruende kostbar hær.

Hvilken makt er det egentlig som har sløisfet den? Sannelig ikke Luther, han gikk til skrifte all sin tid. «Mangfoldige ganger,» forkynter han, «var det som om jeg hørte Guds stemme gjennom min skriftefars munn.»

I kirkens store tid gikk de gode hoder i dens tjeneste. Skulde den ikke nu igjen kunne lokke dem!

Nu da det gamle ly, menneskelig talt, står mere utsatt enn nogensinne tidligere i sin historie. Nu da dets gjenreisning er ensbetydende med slektens i det hele.

Å, vi lever i slik anstrengende høifjellsluft vi protestanter. Det enkelte menneske stillet alene overfor Gud med ansvaret for sin sjel.

Men det enkelte menneske er idag uselvstendig som aldri før. Det tenker andres tanker, det mener andres meninger. Døgnet rundt hamres standardforestillinger inn i det.

Inntrykkene har aldri tid og ro til å bunnfalle, sinnet ingen anledning til å ordne og vurdere.

Som lam der har mistet hjemfølelsen løper vi gjennemsnittsmennesker av idag efter enhver lokketone og søker ly under enhver ny opblomstrende busk. Uten å akte på at den har skarpe torner som river den varmende ull av vår kropp eller giftig frukt som ødelegger vår evne til å fordøie enkel og nærende kost.

Jesus Kristus så det allsammen komme og bad: Vokt mine lam. — — —

Hyrden oppe på prekestolen går mig på nervene. Med pinlig omhu brer han ut «læren», redd for å springe over noe ledd i saliggjorelsens orden.

Men nu var det ikke akkurat spørsmålet om «læren» som drev mig inn her i kveld, men det mer fundamentale: er der nogen Gud, og kan jeg i så fall komme i forbindelse!

For i denne bølgedalen er han helt blitt borte for mig. — — —

Jeg formår ikke å komme ut av min negative stemning. Opgitt ser jeg mig om blandt mine medforløste brødre og søstre.

Overveiende de siste. Alt i alt en halv-hundre eldre mennesker og et par ungdommer i konfirmationsalderen.

Hvad er det som lokker alle disse gamle inn. Er det den korte vei mot den åpne grav som skremmer. Gjelder det å sikre sig en livspolice, som rekker lenger. — — —

Nei — nu tror jeg sannelig mine onde tanker har nådd frem til mannen på prekestolen. Som i uro forlater han manuskriptet, og der kommer noe varmere og naturligere over fremstillingen:

«Det er *sannheten* han så gjerne vilde vidne om, Guds evige ord! Rekker de ikke

frem, er det redskapet som ikke strekker til.»

Så lyser han velsignelsen over oss med menneskelig varm og beveget stemme.

Det er en skjønn ting med velsignelsen. Jeg tar med takknemlighet imot.

Og nu toner fra orgelet den vakre salme: Gud er her tilstede.

Altergang følger. Nesten uten undtagelse flokkes den lille forsamling deroppe og kneler om alterbordet.

Skjønt og gripende lyder opfordringen til «å løfte sine hjerter til Herren». Og så innstiftelsesordene med sakte orgel- ledsagelse.

Mitt hjerte hamrer — en usigelig lengsel driver tårene frem. — —

Fred lyses over de knelende, den fred som overgår all forstand!

Med besvær reiser de sig, glatter på de grå hår og finner frem til sine plasser.

Alle deres synders nådige forlatelse! Hvor er det underlig og gripende.

Kan disse gamle og skikkelig utseende menneskers synder være så trykkende? Har ikke livets hårde tilskikkelser og mangeslags smertelige erfaringer forlenget ryddet ut tran-

gen og kanskje også evnen til lovbrudd i
nogensomhelst form?

Dette med «synden» er noe forunderlig
noe. — — — —

Nu synger de sluttningssalmen. Den lille
flokk oppløses og spredes.

Det gjør godt å komme ut. I fulle drag
ånder jeg inn den kolde, skarpe marsluft.

Men poplerne der borte ved kirkegårds-
porten står som to trauste skildtvakter. Og
mellem deres sorte grenenett blinker en even-
tyrlig stor og varm stjerne.

I mitt sinn bærer det opover igjen. Å Gud,
hvor jeg lenges!

S y n d e n, ja den er virkelig noe forunderlig noe. Vel det egentlige skille mellom kristne og denne verdens barn, for hvem begrepet er uten aktualitet.

Jeg minnes hvordan jeg på grenseskillet mellom barn og voksen skulde konfirmeres i en gammel=luthersk menighet, hvor skrifte med skriftestol og tilbehør hørte med. For mig, som konfirmant, slett ikke til å komme forbi.

Ja, et kapitaloppgjør forlangtes, barndommen igjennem og til dagens dato.

«Mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa!» stod det med utskårne og forgylte bokstaver over skriftestolen.

Men jeg kjente ikke til noen culpa, hverken maxima eller noen i det hele tatt.

Og nu da det gjaldt, gikk dette på min menneskeverdighet løs at jeg ikke kunde huske noen særlige synder. Jeg hadde gjort med Elias's himmelfart i en ildvogn, det stod

fast. Noen avskrevne regnestykker dukket også op. Men dette blev en mager og for mitt åndelige standpunkt og min livserfaring lite imponerende sum.

En krenkende situation for en så sårbar alder!

Og det skulde just ikke bedre den at en fra intelligensens side fattig utrustet medkonfirmant flittig og ufortrøden fylte ark på ark.

Å, hvor brente dette mig tvers igjennem.

Men da så omsider mitt tynne oppgjør i skjønnskrift var avlevert, tok presten, min kloke, gamle venn, det svært pent. Han viste hverken forundring eller forargelse over denne syndeløshet eller mangel på skyldfølelse. Men lot mig allikevel forstå at dette, å være uklarerlig, ikke var noen særlig stas i Guds øiner. Ja, at Kristus gikk den rettferdige forbi i taus likegyldighet.

Jeg gikk hjem, ikke ganske den samme som før og ikke så lite forvirret. I mitt tørre sinn var der kommet en luftning fra en rikere verden. En anelse om en uendelig mer sensibel verdimåler.

Og så en lengsel etter å komme ut av mitt rettferdige og trange skall, bli bevegelig og varm og levende.

Og nu disse gamle derinne i kirken, som søkte «syndernes forlatelse»?

Også i forholdet: Gud og den menneskelige sjel, hadde de et langt livs erfaringer bak sig. De satt kanskje inne med en viten om at livet, uforanderlig, til siste stund blev ved å være en skueplass for kjempende makter, en slagmark med tusen nederlag.

Og nu, da ungdommens elasticitet var borte og med den all tillit til egen kraft, nu var «syndernes forlatelse» det trøsterikeste ord av alle.

Alderdommen — den siste store prøvelse?

På et vis — ja.

Det er hårdt for den menneskelige stolthet å se sig oversett. I beste fall møtt med tålmodig og medlidende vennlighet.

Det er hårdt å se sitt livsverk glemt, i levende live å bli satt ut av spillet.

Svært er det også å merke hvor vidt og

dypt røttene har trengt sig ned i denne vår jord, og hvor tungt det faller å løsne dem.

Aller sværest å se at formen forfaller og merke at omdømmet sløves.

Allikevel — alderdommen er en vinding og en rik gave.

Det er et gode at livet ikke lenger krever ens uavlatelige inngripen og medvirken. En har *tid*, i sig selv en kostelig vinding. Tid til å ordne det erfarede, til å undre sig og erkjenne.

En er ikke aktør lenger, men tilskuer.

Og mon ikke tilskuerens utbytte av dramaets opførelse er rikere enn skuespillerens?

Mere uavhengig er en også av det brysomme og fordringsfulle «jeg» som uavlatelig holdt sig fremme og forlangte gode roller.

Og en har tid til å glede sig over dagen idag, uten å foregripe den kommende dags muligheter. Over minnet om den igår. Over de nye skudd på livets grønne tre og over høstens fallende blad.

For nu er ikke døden den fryktede fienden lenger, men vennen.

Og ved denne avgjørende endring i situasjonen, hvor frykten har veket for en tillits-

full forventning, er også forholdet til livets fenomener blitt et annet og mere fruktbart.

Den store greske tid så skjønnheten i alderdommens verdighet og hyldet den. Alle tiders store kunstnere likeså. Det er et vulgært trekk i den moderne kultur at den skammer sig over de grå hår, skjuler dem og hater dem. Ventelig fordi selve synet av dem virker som et memento mori og hindrer den fulle livsutfoldelse.

Et gammelt hus er vakkert. Et gammelt tre er en åpenbaring av skjønn verdighet og ophøiet ro. Overalt gripes sinnet av den patina som årene smykker tingene med.

Overalt — bare ikke hvor det gjelder det ypperste — mennesket.

Men barndom og alderdom hører begge med til en full menneskelig tilværelse. Begge har de sin eiendommelige charme og sin betydning for all evighet.

Barndommen som våren, hvor seden nedlegges. Alderdommen som høsten hvor den modne frukt sorteres.

Barndommen i sommarsol over det spirende grønne. Alderdommen i solnedgangens gylne farver.

«Es ist aber dieselbige Sonne.»

Det duer ikke for mig å dekke over. Døren i mig må få snakke ut:

Den troende søker hver søndag kirken, for, opbygget, å gå hjem til hverdagens oppgaver.

Opbygget! Det forutsetter en endring i dimensionerne, en vekst i høiden. Etter hver oppbyggelse ny vekst?

Blir det da tilslutt et tårn vi alle kan se opp til?

«Hvis de omvendte viser sig som omvendte, skal jeg tro på deres omvendelse,» spotter Goethe. Og når sant skal sies, de skiller sig ikke påfallende ut fra uomvendte syndere.

Skiller de sig i det hele ut fra mengden, så er det ofte, opriktig talt, i mangel på intelligens. En flokk av dem, marsjerende forbi til et stevne, er i reglen et trist syn.

Vi ser jo nok at en enkelt blandt dem kan venne sig av med en eller annen skrøpeligheitsynd, men naturellet, kan det endres?

Et godt naturell kan jeg stole på under alle omstendigheter, uavhengig av vedkommendes stilling til religionen.

Men det dårlige naturell forblir upålitelig til siste stund, såvidt min erfaring når.

Men så har vi Peter — Kefas — Klippen! Han som bante og svor sig fra alt kjenskap til sin Herre og mester. Og dog hvelver nu Peterskirken sig over hans jødiske benrester!

Underet finner altså sted. Et menneske kan komme til å triumfere over de medfødte betingelser.

Og slik må det jo være. Jeg vil bli en annen. Jeg vil komme i kontakt med selve kraftcentret. Jeg vil fremover — mot det fullkomne!

Har ikke Kristus selv gitt budet: «Bliv fullkommen, som Eders himmelske far er fullkommen.»

Men så lærer kirken: *Du kan ikke*. Selv med den reneste vilje, de mest fortvilede anstrengelser. Den gamle Adam dominerer og alt blir som før. Bare at denne vinne innsikt gjør dig dypt nedslagen og ganske motløs.

Ved dette stadium har den imidlertid trøst i bakhånd:

Nu er du der Kristus kan bruke dig. Nu er du av de fattige i ånden som han priser salig. Først nu, når du er tømt for egen kraft, kan du ta imot hans fylde. Han kan ikke komme inn, før du er gått ut. Så lenge du selv vilde gjøre dig gjeldende, kunde han intet virke i dig eller ved dig.

Dette er forvirrende og forunderlig og vanskelig å greie.

For det var virkelig noe av det verdifulle ved mig dette, som strevet mot fullkommenheten. Og min sympati strekker sig nettop mot dem av mine medmennesker, som føler denne samme drift i sig.

Altså — der kreves konkurs.

Vi, bra folk flest, ser med mistillit på fallenten. Vi har ham mistenkt for ved å gi op å flykte undav sine forpliktelser.

Men Gud skulde altså ha et annet syn på saken!

Noe innen i mig protesterer vilt.

Sett nu at jeg bøier mig for kirkens autoritet i dette fundamentale spørsmål. Hvad så — hvor er veien videre frem?

Kirken svarer: Kristi vei. Gå i hans fotspor.

Nei det kan jeg sannelig ikke. Hvordan skulde jeg kunne gå i hans fotspor, når jeg i alle dimensioner er en annen!

Dette med Kristi etterfølgelse er i det hele tatt en betenkelig sak. For min vei må jo være bestemt av min egenart. Imitation er på forhånd dømt til å mislykkes.

Er det ikke nettopp dette forsøk på å etterligne som gjør mange av de bekjennende kristne så avgjort usympatiske? Deres mangel på naturlighet, det påtatte og derfor forlorne vesen, det uekte og søtladne i miner og tonefall!

Efterligning duer ikke. Den guddommelige spire som er nedlagt i mig må være en

organisk del av mig og i sin vekst finne uttrykk svarende til min spesielle egenart.

Hvordan da finne min vei?

«Guds ord,» svarer kirken, «tag og les.»

Men Kristus gav ikke det råd. Han sa: Jeg er veien.

Her er det vel det gjelder å se bort fra bokstaven og søke ånden som gjør levende.

Og «ånden» i dette må vel gjelde *innstillingen*. Den samme innstilling overfor dagens krav og oppgaver som var eiendommelig for Kristus.

Og denne hans innstilling var barnets.

I fullkommen tillit til sin far levet han av og i øieblikket.

Og løste på det vis hver stunds oppgave på den eneste fullkomne, geniale og guddommelige vis. — — — —

Å gå i Jesu fotspor må da for mig i praksis si å leve hver dag spent optatt av de oppgaver som melder sig. For i dem er det altså at jeg møter Gud. Gjennom de mennesker jeg møter, taler han kanskje også til mig.

Sannelig blir livet på det vis rikt på spenning! Alt avhenger av det alvor og den redelighet jeg setter inn. — —

Jeg begynner å gløde.

Men innser at jeg må være på vakt mot tilbøieligheten til å se over takene efter den store opgave, den som ruver, den hvis betydning er til å ta og føle på.

Den melder sig ikke.

Jeg hører riktignok om slike og leser om dem. Men i min vei kommer de ikke.

Den heroiske vilje til de store løft ebber ut. Livsens grå strid rinner ned over mine aksler.

Jeg tar min kurv med vaskede strømper og stopper og stopper.

Og knurrer og knurrer.

Da slår den tanke mig, at disse samme strømper er Guds sak!

At for ham gives ikke våre mål for stort og smått.

At *alt* arbeide er verdifullt, *like* verdifullt. Det er ånden, *hvordan*, som teller.

Og denne forestilling vokser og blir mig så betydningsfull at gråheten svinner og Guds blå himmel var bakom.

Jeg minnes også det ord: Han har lagt sine gjerninger tilrette for oss.

Ja visst! Nettop for mig altså disse strømper.

Og jeg beskuer den hullete hælen med

nyvakt interesse. Jeg fyller ikke bare selve gapet, men ransaker de nærmeste omgivelser og styrker dem med kjærlighet og ny tråd.

Der faller mig også inn et ord av Lavater:

Jo mere du sørger for din plikt, desto mere sørger Gud for din skjebne. Jo mere du er barn, desto mere er han far.

Himmel og jord skal forgå, men ikke en tøddel av loven. Altså ingen frihet for lov.

Rathenau så det som sitt folks forsømte oppgave å føre kristenfolket for Sinai.

Men hvad annet enn respekten for lov er det vel som har bevaret dette merkelige folk gjennom barbariske forfølgelser?

Meyr Goldschmidt uttrykker det slik:

«I den moralske verden har jeg ikke kunnet opdage aller ringeste vilkårlighet.

Tvert om står det for mig som om alt hvad der angår vår sjels utvikling, dens frelse eller fortapelse, beror på den uryggeligste gjensjeldelseslov. På det ondes skadelighet for den som tenker, taler eller handler ondt, og det godes gavnlighet. I så henseende kan vi ikke være i tvil.

Ett kjenner vi riktignok ikke — tilblivelse, og dens motstykke, døden.

Men mellom disse to ytterpunkter er alt fast og sikkert. Det vil si, en verden på det innerligste og fineste gjennomtrengt av en moralsk lov.

Vi kan krenke denne — og elastisk gir den etter. Vi kan skyve den tilside. Men våre krefter ebber ut.

Og da kaster denne elastiske makt oss tilbake igjen, og vi står der, lengere fjernet fra vårt utgangspunkt, og må søke ny kraft og en ny tid.

Men med all sin strenghet tilsikter denne makt noe positivt godt. For der er i tilværelsen en overskytende sum av kjærlighet som gjør at vi lønnes mere, enn vi, menneskelig talt, har fortjent. Og derav opholdes verden.

Og dette kjærlighetens fond blir aldri uttømt. Fra alle veier, selv de forferdeligste, er der adgang til det.

Og dette står for mig som verdens største under!»

Det er en udøpt jødes syn på saken dette. Sikkert er han i slekt med den Nathanael om hvem Kristus sier: Det er en mann i hvem det ikke er svik.

Og som han valgte sig ut, da han så ham sitte «langt borte, under fikentreet» — —

I hver dags opgaver åpenbarer Gud sig, og i naturen, i historien, i denne «moralske lov». En erfaringskrets alle har adgang til og som danner grunnlaget for en bærende livs- og verdensanskuelse, den etiske personlighet.

Er kristendom noe annet og mere?

Men denne etiske personlighet kan nå op til det heroiske. Vi oplever og ser, at denne deres livs- og verdensanskuelse gir dem krefter og evne til å mestre tilværelsen, så at de kan bli til lysende forbilleder på uselvisk opofrelse i menneskehetens tjeneste.

Og ikke bare livets opgaver løser denne etiske personlighet. Styrket og lutret går den ut av dets lidelser og prøvelser og rolig og verdig sin død imøte.

De bekjennende kristne vil ikke gjerne innrømme dette faktum, men redeligheten må erkjenne det. Vi har eksempler nok i ethvert lands kulturhistorie. I deres rekker finner vi våre mest lysende navn.

Som lysende fyrtårn rager denne menneskelige personlighetsfullendelse op over det grå menneskehav. Klippefast står de der og viser vei.

Det er forbausende og ikke så lite forvir-

rende, så vi må spørre oss selv: *hva*d er så kristendom, dens egenart og fortrinn?

Engstet og mismodig merker jeg at jeg ikke er istand til å finne uttrykk for den anelse jeg bærer i mitt inre. Og når jeg prøver å holde fast billedet av de ytterlig få kristne personligheter jeg har mødt på min vei, blir det flytende og utvisket.

Bedrøvet slår jeg op på må få i mine bøker, blader hist og her, ja jeg *ber* om hjelp!

Og plutselig lyser det mot mig i en form der helt dekker den visshet, jeg trods alt bærer i mitt hjerte, ja *visshet*, for den har aldri latt sig slette ut:

«Uopnåelig høit, avgrunnsdypt hinsides den menneskelig fullendte personlighet, stiger Guds himmel op, Guds Hellighet, helligheten i Gud.

Uopnåelig — selv for den reneste lengsel, som fra det høiest mulige menneskelige standpunkt rekker armene mot den. — — —

Uopnåelig, selv for de dristigste drømmers villeste flukt — og dog å opnå, når den fritt senker sig ned og trekker mennesket op og inn til sig i en nådestråle.

Og *dette*, at en åpenbaring av denne mu-

lighet kom — at Jesus Kristus kom, for å fortjene det evige liv og skjenke det —

At ved å gi sig over til ham enhver har midlet til å gripes av denne stråle fra den utilnærmelige Guds hjerte! —

Enhver. Ikke bare den enkelte, den sjeldne, der allerede ved egen kraft har nådd frem til den menneskelige personlighets etiske fullendelse. Nei, *enhver*, selv den svakeste og elendigste — det er kristendom.»*

* Ida Friederike Coudenhove: Die Last Gottes.

Kirken er blitt en stillferdig og altfor beskjeden institusjon.

Den er tilfreds med hver søndag å få ringe sammen sin lille flokk. Når jevnt over en halvhundre møter frem, lyder innberetningen: Kirkesøkningen i sognet må sies å være god.

Høflig gir den plass for enhver legbror, der føler trang til å belære sine medbrødre, og høster til takk spott og krenkelser.

Den har glemt å tale med myndighet, at den representerer ham som rensset templet med svøpe, at den er satt til hyrde over *lam*.

Å ha innflytelse, lede utviklingen, reise en fane når det trengs — det er lengst skrinlagte storhetsdrømmer!

Den er takknemlig for å kunne gjøre sig gjeldende på et par av livets merkedager, ved bryllup og ved begravelse. I begge tilfeller gjelder det inngangen til en ny, uviss og risikabel fortsettelse, og da kunde det ikke skade og kanskje gavne å ha dens velsignelse med!

Den stridende kirke på jorden! Ja, kanskje innadtil. Utad mot livet og verden — stillhet. —

Hver især av oss har ansvaret for denne tingenes tilstand. Ethvert folk har den kirke det fortjener.

Vi, legfolket, taper mer enn vi har anelse om. For det er dog, trods all menneskelig ufullkommenhet, høit under kirkens tak. Og godt er det å ty inn der for å kunne være taus en stund og la tingenes gang derinne få øve sin virkning.

Ut fra sin dype forståelse og sitt varme hjerte taler Ludvig Feilberg om «de to sprog», et for dem som har fått del i tidens viten og et for menigmann.

Og dette siste kaller han hjertets sprog, som den, der taler begge, ikke må glemme, fordi det taler til *det* i mennesket, som forblir sig selv likt under alle kulturens fremskritt.

Og som ennu lyder, som det har lydt, under kirkens hvelv et par tusen år.

Ingensinne har vi råd til å glemme dette «hjertets» sprog. For det er vårt felles modersmål, det som kaller på barnet i oss.

«Religion,» sier Goethe, «er det som kaller på barnet i en.»

Og spurt om han selv var lykkelig: «Ja, for i mig bor all den dype fornemmelse av glede og av sorg. Men Gud vet det — jeg er som det lille barn!»

Og da det nu er over all forstand viktig at barnet i oss holdes i live, så er det godt å ty inn i den åpne kirke, hvor hjertets sprog tales.

Og utenkelig uhyggelig den mulighet at den skulde lukkes for godt.

Hvem av oss vilde vel, når det kom til stykket, undvære kirkeklokkens kallen og de gylne spir mot himlen! Hvem vilde se sin hjembygds kirke erstattet med et «Folkets hus» eller et fugleskremsel av et bedehus?

Og de høie hvelv hvor menneskelig lengsel og håp som usynlige røkelsesskyer fyller rummet — hvem skulde ville ha dem erstattet med lærersaler for vitenskapens siste viten?

Vi bøier oss alle sammen for vitenskapen. Ja, det er ikke langt fra at vi faller helt på kne. Så den greier sig nok.

Kirken er ganske anderledes utsatt. Den må vi støtte alle vi som føler barnets rett i oss.

Det lar sig ikke nekte at tårnene er falt av «det gamle hus».

Det koster virkelig å dukke sig under dets dør.

Det er ikke noe storartet ved den holdningen. For svært mange av oss skal det moralsk mot og selvovervinnelse til å gå med salmeboken under armen inn ad kirkedøren i fullt dagslys, midt på blanke formiddagen.

Kanskje ikke minst fordi den bekjennende menighet av idag, for å uttrykke mig med Mereschowsky: ser litt dum ut.

Og derfor er unektelig Nikodemus en mann og åndsbror vi særlig godt forstår og sympatiserer med. Og for min egen del har jeg bestandig funnet en usigelig trøst i den merkelige kjennsgjerning at Jesus Kristus ikke stengte døren for ham.

Selv de store, de en minst kunde ventet det av, føler vanskeligheten.

Et lite gripende innblikk gir professor Höfdding oss i sine livserindringer:

«Det var noe rørende i den innerlighet med hvilken professor Hegård talte til mig om sitt nye stade, at han var vendt tilbake til kirkens gamle tro, som det eneste, der kunde holde ham oppe.

Og jeg følte den største ærbødighet for hvad der rørte sig i ham.

Desto mere ondt gjorde det mig at han undertiden næret mistillit til mig. Vi traff hverandre nesten daglig på universitetet i året 1883.

Men en dag kom han ikke. Og følgende dag sa jeg til ham: «De var syk igår?»

«Ja,» svarte han, «jeg var syk.»

Jeg tenkte ikke mere over dette, men litt efter at jeg var kommet hjem fra forelesningen, ringte det.

Det var professor Hegård. Sterkt beveget kom han inn i stuen til mig og sa:

«Jeg kommer for å si Dem at jeg har løiet for Dem. Jeg var ikke syk igår, men jeg var til alters, og jeg var redd for at De skulde spotte mig for det.»

Jeg svarte, at det gjorde mig meget ondt at han kunde tro sådant om mig. Især da han selv best måtte vite, at jeg aldri hadde gitt ham anledning til det.

Det endte med at vi gråt begge to. Og vi skiltes som gode venner.»

Ja, godt gjør det å merke at barnet i en ennu er levende.

Det gjør en godt å synge de gamle salmer, uttrykk for menneskelig lengsel og håp gjennom et par tusen år.

Og ritualet derinne i kirken, ceremoniene, de er vel ikke ment som annet enn symboler for den uutsigelige erfaring slekt etter slekt stammende har prøvet å gi uttrykk!

Det er alt sammen middel til å få våre pinefullt spredte tanker samlet i et midtpunkt.

Og det gjør godt å knele ved alterbordet.

Det er det eneste sted i det menneskelige samfund hvor stand og stilling absolutt ingenting gjelder. Vi er innbudt til dette bord med Lazarus, vår bror. Vi er et støvgrann, som han, et fnugg, et ingenting!

Og dog på samme tid noe ufattelig stort og evig verdifullt.

Vi er innbudt for å samles i minnet om

vår Herre, Jesus Kristus i den natt, da han blev forrådt. I den natt, da han lærte sine venner, at det største var å tjene.

Hvem vil ikke i virkeligheten gjerne være med her?

Er noen så stor at han har råd til å avslå innbydelsen?

Kanskje fordi han ikke vil sitte tilbords med åndens Lazaruser?

For min egen del kneler jeg gjerne ved det bord. Ja, jeg lenges mot det.

Ikke bryr jeg mig om å formulere den tro, som får mig til å knele her. Jeg formår jo slett ikke i det hele tatt å formulere min tro. Det vilde bli et håpløst og formastelig forsøk på å slå en endelig ramme om en uendelig Gud.

Som en dråpe i forhold til havet er min forestilling om ham overfor hans virkelighet.

Men noe så absurd fordres da heller ikke. Der spørres ikke om viten og begripelse, men om tillit.

Det er i minnet om Menneskesønnen jeg kneler her, og han har lært mig «Fader vår».

Og så lar jeg all motstanden i mig knekke sammen. Og lar freden og gleden strømme inn med «syndernes forlatelse».

Pietismen skjøt i sin tid blomster av en særegen duft og sødme. Men den hadde ikke blivende verd, fordi den avsondret sig, vilde være den lille, utvalgte flokk som rev sig løs fra sammenhengen med livsforholdene ellers og skapte om sig en atmosfære av ydmyghet og forfengelighet, godhet og dømme-syke, barmhjertig hjelpsomhet og taktløs herskesyke.

Slike tendenser har kanskje mer enn noe annet sinket Gudsrikets komme.

«Hundre ganger har jeg sagt og skrevet det, og jeg skal aldri bli trett av å gjenta det, at den som vil tjene Gud ikke må skille sig fra menneskene, men bare fra synden.

Han må ikke slutte sig til noe avsondret samfund som har stillet sig som oppgave å ville tjene Gud bedre enn «disse andre».

For i bevisstheten om denne «bedretjeneste» blir de efterhånden hovmodige og får en

uedel, efter utmerkelse tragtede ånd, som må være en vederstyggelighet for Gud.

Mangfoldige slike samfund har jeg kjent. Men i tidens løp er de alle gått tilgrunne, til skjensel for dem selv og til vanære for religionen.»*

Å nei — overfor Gud har nok ingen av oss noesomhelst å skryte av eller pynte sig med. For vi er alle nakne.

Men overfor Gud har vi også allesammen noe å falle tilbake på, nemlig barneforholdet, som ikke kan endres. I «Fader vår» kan vi alle samles. Alle, selv de, der for elendige særmeningers skyld er brutt ut av enheten.

Liv fenges bare av liv. Burde ikke den kristne være som et glødende kull, der fenger fra stykke til stykke!

De glødende kulls opgave er å spre sig i den kolde, sorte masse. Så at gløden kan smitte og ikke, samlet i en haug, fort brenne ut til aske.

Tro om der ikke ligger brennbare emner og venter i ethvert menneskesinn? Venter på en gnist utenfra for å tendes i glød.

Det kan ikke være noen selebot i dette at alle bekjennende kristne klumper sig sammen

* Jung — Stilling.

bak gjerder med skiltene «kristelig», så at en stakkars almindelig synder tar flukten i samme angst som den fattige, når han værer bevisst veldedighet.

Burde ikke den kristne blande sig mest mulig med menneskene, sine brødre i deres arbeide og deres fest.

Er han ikke jordens salt? Hvad nytte har vi av saltet, når det er klumpet sammen i en pose i skapet?

«Vokt dig,» sier Luther, «for å bli så renselig at du ikke orker ta i noe som er skittent.»

Alltid har jeg tenkt mig at ordet «synd» kom av «sondern» — å skille. Altså det som skilte mig fra Gud.

Men da er også det synd som skiller mig fra menneskene. For forsoningen med Gud må følges av forsoning med menneskene.

Og derfor har jeg ingen riktig tillit til den «forsoning med Gud», hvis første frukt er å skille lag med brødrene for i en avsondret liten flokk å kunne bevare sig uantastet og fin og nydelig.

Nei, nei! Hver i sitt miljø, sin arbeidskrets, prekende, ikke med ord, men ved å være, ubevisst, umiddelbart. Fremforalt glad og ubekymret.

Kom ikke anmassende med noen «lære». Til og med kanskje med merkelappen «den rene». Vi orker det ikke lenger. Hvert barn vet at denne pukningen på å ha forpaktet den ene sanne foregår med samme iherdighet og skråsikkerhet i samtlige kirkesamfund! Men- neskeheten lar sig ikke lenger avspise med ord, den forlanger liv, som alene kan tende liv.

Til det ukrutt som truer det nye, spirende liv, regner Kristus først bekymring.

Dette er svært rart og meget påfallende. For oss, folk flest, har den et særlig aktverdig preg. Det bekymrede menneske er mennesket med alvor, ansvar, samfunnsstøtten.

Vi setter fortrinnsvis våre barn i den bekymrede brors skole, og vi gir ham tillitsfull vår stakkars stemme på valgets store dag.

Men hedningen Goethe hadde mangt et ord av dyp religiøs erfaring. Og hos ham heter det: «Man må være dypt alvorlig for å kunne være munter.»

Det ord setter tingene på sin rette plass!

Et gammelt, døende menneske kom med dette hjertesukk: Halvparten av mitt livs sorger kom ikke!

Nei det gjorde de nok ikke. Men hvor har ikke frykten for disse ulykker skygget for solen og tært på vitaliteten!

Vi burde sette bekymring i klassen: *synd*. For den er av de krefter som skiller oss fra Gud. Den er ormen, som uten ophør tærer på den kraft som livet trenger ubeskåret. Den tar av kapitalen, hvor rentene alene vilde ha strukket til for livets reelle behov.

Bekymring setter skylapper på mig, så jeg ikke ser chansen, når den virkelig er der. Hell er kanskje slett ikke annet enn det sunde øies forte opfatning av muligheten.

Jeg tviler meget på at bekymringen noensinne har ryddet sten av min vei. Men jeg vet med visshet at den har kastet sin skygge, så jeg er snublet over dem.

Det er ganske klart at Kristus regner med bekymring som noe fiendtlig og skadelig, der må vekk: Sørg ikke for den dag imorgen. Hver dag har nok i sin plage.

Underlig på tvers kommer han av våre gjengse forestillinger. Det ligger til oss å holde det for en særs hederlig og viktig sak dette, å gardere sig mot alle tenkelige eventualiteter, der skulde kunne true vår stilling.

Men nei da! Vår lodd og del skal være det lette sinn, der tar hver ny dag som den kommer: Kast *all* eders bekymring på mig. Jeg har omsorgen.

Igjen barnets innstilling. Dets fulle og hele optatthet av øieblikket, den eneste del av evigheten, vi har hånd over.

Nettopp denne innstilling er det da også som gjør livet skapende og dets oppgaver fruktbringende.

I virkeligheten er det også denne vei geniet alltid går, ubevisst, men sikker som en søvngjenger.

Bekymring er våre eldre års skjødesynd. Dumheter vi har gjort, bitre erfaringer, stiger som mørke skygger op fra underverdenen. Og i denne skumringen vil vi stikke ut vei for efterslekten!

Det eneste vi opnår er å gjøre den skvetten. La ungdommen i Guds navn få gjøre sine egne dumheter i fred! ~~Dens~~ forutsetninger er andre enn våre, og hver ny dag har en ny situation. Det eneste der anstår oss er å styrke dens mot og dens glede over eventyret.

Bekymring er trellemerket. Med et kristenmenneskes frihet følger det lette og glade sinn, den barnlige tillit til at styrken nok skal holde mål med dagens oppgaver.

Dagen idag er vår dag, vår scene, den eneste vi har adgang til. Det er akkurat på disse

bredder vi skal optræde. Ikke noen andre vi drømmer om eller kunde ønske oss.

Best da å bli hjemme på dem, reparere hvor det trenges, og rive ned det ormedte.

Det er ikke noen ufrom gjerning! Gud selv river ned, og det med fynd og klem. Alt stort i naturen er resultatet av forutgående omveltning og kaos.

Bare ikke miste motet og gleden!

Den store troeshelt Pestalozzi fant ved leilighet mange lovord for sin lille sønns fremskritt. Men den gamle tjeneren rystet på sitt grå hode og mente at faren drev sønnen for hårdt.

«Å nei da,» mente Pestalozzi forskrekket, «det kan da ikke være tilfellet. For i så fall vilde gutten min ha mistet motet og gleden!»

Da lysnet det i den gamle gårdsgutts ansikt: «Herre, De akter altså motet og gleden?»

«Å Klaus,» ropte Pestalozzi, «all kunnskap var ikke ett øre verd, hvis den tok motet og gleden!»

Paulus sender menigheten dette bud: Vær alltid glade!

Det er en påminnelse. En kan jo ikke tvinge gleden frem. Men er den trygge grunnvoll lagt, så er gleden det naturlige utslag.

Den som er glad, har kraft. Og den som har kraft, har alt.

Luther var en glad mann. Og kraft var hans kjennetegn. Med hans etterfølgere har det sig anderledes. De har formådd å gi selve navnet en nimbus av tørrhet og trangbrystethet. Jeg vil heller kalle ham dr. Martin!

Han ante hvad der vilde følge, og verget sig:

«Jeg ber at dere skal tie med mitt navn og ikke kalle dere lutheranere, men kristne. Hvad er vel Luther? Læren er da ikke min, og heller ikke er jeg korsfestet for noen! Paulus kunde heller ikke tåle at man kalte sig paulinsk kristen.

Nei, kjære venner, ikke så. La oss heller ødelegge alle partinavn og bare kalle oss kristne etter ham som er alles lærer. Jeg hverken kan eller vil være noget menneskes mester. Kristus alene er vår mester.»

Det er tydelige ord og ikke til å komme forbi. Å handle mot dem er et forræderi mot hans minne.

Av hans store opplevelse er der blitt konstruert en lære. Den er en sten jeg ikke kan løfte.

Så lar jeg den ligge og holder fast ved de enkle ord: Dine synder er dig forlatte, tro på Gud og tro på mig.

Og det kan jeg. Jeg tror på Gud som min far. Jesus Kristus har sagt mig at min sjel er av evig verdi. Og det, skjønt han vet hvilket skrøpelig kar jeg er, for han visste hvad der bodde i et menneske.

Og min vei er bønnens, den eneste som strekker til: Fader vår.

Så har jeg da i Kristus et bilde av de guddommelige ting som aldeles svarer til mitt behov. Derfor er kristendommen sannhet for mig, fordi den alene gir mig tillit og dermed kraft og glede.

Men dette betyr ikke at jeg nu, befridd

for alle byrder, kan ile fremover, syngende lovsanger!

Å nei da. For det første er ikke veien slett og fin, men bakket. Og virkeligheten tvinger mig også ellers til en annen holdning. For selv om innstillingen er barnets og tillit livs-princippet, så må «faret» søkes i menneskenes vrimmel og ikke mellom stjernene.

Og heller ikke er det så klart belyst at jeg kan overskue noe større veistykke ad gangen, hvad der vilde ha vært så løftende for sinnet og så styrkende for selv-følelsen.

Nei — «faret» skimter jeg bare, fot for fot, så langt jeg rekker idag. Slett ingen ting av morgendagens veistykke.

Sommetider senker sig tåke over veien, så jeg blir forvirret og usikker.

Da er det at «ta og les» er det gode råd. Og plutselig kan et ord av Kristus eller fra hans disiplers erfaring flamme op og kaste et klart lys over situationen!

Større glede kjenner jeg ikke.

Der løfter sig et stort skrik mot det parti eller den enkelte person, som åpent proklamerer sitt oprør mot den kristne religion.

Jeg skulde tro dette er kortsynt. Hos slike motstandere er drivkraften ofte den hunger efter rettferdighet som Kristus priser salig. Det er meget ofte grønne trær, for hvilke der er håp.

Den meget farligere fiende er den som officielt med iver bekjenner sig til kirke og kristendom, men bruker dens skilt til fremme av sine egeninteresser.

«Gudløse kristendomsfiender» er herlige ord i en valgkamp, som aldri forfeiler sin virkning, den nemlig å utdype kløften mellem menneskene og sette ondt blod.

Slik motstand kan ikke overvinnnes ved skjeldsord, men ved liv.

Til et kristenmenneskes ærbødighet for livet hører også ærbødighet for brødrenes

egenart og menneskeverd, selv hvor vi ikke forstår og ikke kan følge med.

Å se på ham som en forbryder er i sig selv en forbrydelse. Han er vår bror, og vi har ingensomhelst rett til å tvile på hans redelighet og menneskeverd. Og selv om vi er overbevist om at han farer vill, så er det jo nettopp de villfarende Kristus leter etter!

Vi forferdes over det jordbundne «evangelium» som har grepet så mange av våre dårligst stillede brødre, men det er da i alle fall en tro, med en sådans evne til hengivelse og offer — selv av livet.

Sant nok — det er en forferdende fattig tro, som ikke håper annet og mere enn en menneskeligere tilværelse hernede, for dem selv eller i alle fall for deres etterkommere. Noe evighetshåp kjenner den ikke.

Men er da ikke hver og en av oss ansvarlig for at en slik beskjedenhet har kunnet bre sig! At en så farveløs og tørr plante har kunnet feste rot i menneskelige sinn!

Ja, at den for millioner føles som en berikelse og virker som en kraftkilde!

Selv *gleden* mangler ikke.

Vi hører den i en stemme som når oss fra fengslet, hvor en liten kvinne av Guds ut-

valgte folks stamme sitter innesperret for utbredelse av denne fattige tro:

✕ «Jeg er lykkelig i hvilken som helst situation. Jeg tar imot livet som det er, med dets lidelser, savn og lengsel. Og jeg finner alt skjønt og godt.

En humle når inn i min celle. Den fyller rummet med sin dype brummen.

Hvor skjønt det høres! Hvilken dyp livsglede ligger der ikke i denne mette tone, som vibrerer av sommerglede og blomsterduft.

Hvor underlig det er, at jeg trods mitt tredje år her i fengslet bestandig lever som i en gledesrus!

Her ligger jeg da nu, f. eks., på min stenhårde madrass. Rundt om mig hersker kirkegårdsstillhet. Det er som i en grav.

Gjennom det lille vinduet høit oppe tegner sig i taket-refleksen fra den lanternen som brenner hele natten foran fengslet. Fra tid til annen hører jeg fjernt ramlen av forbifarende jernbanetog. Eller ganske nær, like under vinduet, skildtvaktens kremten, når han beveger sig et par skritt for å røre litt på de stive ben.

Og her ligger jeg, ganske stille, ganske alene, hyllet inn i disse forskjellige teppeslag: mørket, ensomheten og vinterens fangenskap.

Og allikevel banker mitt hjerte av en ufattelig inre glede, som om jeg gikk i strålende solskinn over en blomsterklædd eng!

I mørket smiler jeg til livet, som satt jeg inne med et eller annet hemmelig tryllemiddel som stengte alt ondt og sørgelig ute og lot mig vandre i lutter klarhet og lykke.

Jeg leter etter en grunn til denne glede — finner ingen, og må smile av mig selv.

Det dype, nattlige mørke er i grunnen mykt og bløtt som fløiel. Sandets knirken under skildtvaktens føtter synger også en liten sang om livet. Når man bare har gehør.»

✕ Hvem kunde ikke trenge litt av denne «gudsfornekters» gehør!

Vi utenfor har også en nøkkel i den kjenns-gjerning at dette er skrevet til en pur ung mor, hvis mann og forsørger også satt inne-sperret for samme forsyndelse.

Og gleden er ren og ekte, for den strømmer fra et helt selvforglemmende og offer-villig sinn, som i øieblikket ikke har annet mål og håp enn å kunne lette byrden for den annens yngre og langt svakere skuldre.

Hvem vil kaste sten? Den blev kastet, bakfra, så hun falt død om på åpen gate.

Men Gud har antatt sig henne. Vær sikker!

Paulus forteller at det var en tid han levet uten «lov». Og uten lov heller ikke lovbrudd. Så det kan ha vært en tid han følte sig hel og trygg i sitt sinns likevekt og sin arms styrke.

Det var hans møte med Kristus som hevet ham ut av denne tingenes tilstand. Fra den stund daterer sig hans sinns dype spaltning: Det gode som jeg vil, gjør jeg ikke. Men det onde som jeg ikke vil, det gjør jeg!

Dette — å møte Kristus på sin vei, det betyr fremdeles en katastrofe. For det enkelte menneske, for det enkelte folk, den enkelte race.

Egentlig en skjebnesvanger og rystende tilskikkelse! Og vi oplever da også at hele folkesamfund prøver å komme undav hendelsen og dens konsekvenser ved å skru sig tilbake til tiden før møtet. Den gang den hvite manns tillit var hans arms styrke.

Det er forståelig, men gripende i sin håpløshet, for møtet *har* funnet sted.

Ida Coudenhove forteller fra akademiker-møtet i Insbrück for et par år siden, at det sterkeste inntrykk hun tok med sig hjem, var da *Lippert* i sitt mektige foredrag om «Guds herredømme i kirken»,* overfor den veldige tilhørerskare, i tillit til dens religiøse kultur og erfaring, vovet følgende uttalelse:

«Siden Menneskesønnens komme og hans død på korset, er livet blitt uendelig meget vanskeligere!»

Og videre — om kirken:

«En uhyre belastning av menneskesinnet er den. Men den inneslutter også våre dyreste skatter og usigelige utviklingsmuligheter for fremtiden.

Og derfor har vi ingen rett til nogensinne å ryste denne byrde av oss.» — —

— — —

Som den forlorne sønn er enhver av oss i sin tid dradd ut i verden, med arvelodden i lommen, fulle av selvtillit, villige til å yde og glade ved å nyde.

Så møter vi en dag Kristus og stilles overfor Guds Hellighet — Helligheten i Gud.

* Den katolske.

Det slår oss overende!

Så kan det hende at vi raffer våre krefter sammen og flykter fra møtet og dets konsekvenser. Og når inn igjen, på vår gamle livsvei, farbar og veltrådt, mot ytre fremgang og menneskelig anseelse.

Eller vi blir liggende der, nesegrus — et alt annet enn stolt syn — i hjelpeløs avmakt, til vi kjenner den støttende hånd, Menneskesønnens, som fører oss *sin* vei, veien til «Fader vår».

Og all denne Hellighetens Majestet, herskarenes, himmelrummets og melkeveiens skaper og behersker, har sett etter oss, anerkjenner oss og gleder sig — dette er sannelig evangeliet i evangeliet, ophøiet over all menneskelig forestillingsevne!

Og allikevel en realitet, for vi erfarer virkningen. Det er den store religiøse opplevelse! Ikke til å komme utenom. Å fornekte den, er synden som ikke kan tilgis.

Men de iblandt oss, som ennu ikke har oplevet det katastrofale møte, de har ikke lite bryderi med «barnet» i sig.

Næring forlanger dette vesen. Ofte også til de urimeligste og mest ubeleilige tider, f. eks. om natten, når en stakkar kunde trenge som mest til uforstyrret ro for å kunne møte den kommende dags krav.

Så er det da å finne noe, som kan stagge dette brydsomme vesen.

Pasteur, den store læge og vitenskapsmann, gikk hver morgen i messen.

«Det gjør jeg,» forklarte han, «fordi jeg ikke vil la min sjel sulte!»

En så stor mann er suveren. Vi andre, folk flest, lytter til menneskenes dom. Vi er redd det opsiktsvekkende, det der kunde forringe vår intellektuelle anseelse. Vi skyr de steile avgjørelser og holder oss helst innenfor et både — og.

Der er jo også andre muligheter for å stille denne «sjelenes sult». Å ja, tiden er rik i så måte, lett tilgjengelig også — noe for enhver anlegg og kulturtrinn.

Høit oppe og meget krevende er antroposofien. Den tiltrekker de intelligente og kultiverte. Den samler en elite av de vitende, de som søker forklaring på tilværelsen, sammenheng i livsfenomenene, sinnets og legemets harmoni.

Og hos dem risikerer man aldri at noen Lazarus forderver inntrykket!

Og legemet ja — den stakkars kroppen, omsider er også dens tid kommet! Endelig er den lenge undertrykte blitt herren!

I from nidkjærhet er den i tidenes løp blitt fornektet og brennemerket og pint og plaget som *fienden*, kjøttet, all synds grovbunn.

Omslaget måtte engang komme, og det er kommet tilgavns. Kroppen er blitt avgud.

Som skapningens ypperste er den i sig selv et helt kosmos. Og hellig som bolig for ånd. Aldri mer kan vi synke ned til å vanskjømte og vanvyrde den. Men avguderi er av det onde. —

Der er også adgang til visdomsskoler, og

med «Sufi» kan vi skumme fløten av de forskjellige religioner og befestes i tolerance og humanitet.

Stundomtil trer en «Mester» frem for menneskenes barn. Han holder sjelene i spent forventning: Er du Kristus? Eller skal vi vente en annen?

Krishnamurti lot klokkeligen spørsmålet ubesvaret. Skjønne tanker gir han uttrykk:

«I de store, vanskelige øieblikk har mennesket evne til å se helheten, til å handle, tenke og føle på samme tid og treffe den riktige avgjørelse. Da bindes vi ikke lenger av vår jegbevissthet. Vi lever, fullt og helt, og føler oss som ett med det strømmende, levende liv.»

Hadde denne forestilling vært til noen hjelp for Lazarus?

Hadde den spart den sønderslagne forlorne sønn hele bryderiet med hjemreisen?

Ja, jeg spør bare i all uskyldighet! — —

Meget stor er den menighet som modig trekker konsekvensene av Mrs. Eddys enkle tanke eller som praktiserer den «mind cure» som lover fremgang og medgang både her og hisset.

Det helbredede sinns herredømme over

den syke kropp var blitt en glemte eller til- sidesatt kjennsgjerning i en tid hvor «stoffet» var alt og de vittige læger ingensteds kunde finne noen «sjel»!

Bladet har snudd sig. «Nu er det håp for oss lidende,» sa en kvinnelig patient til mig, «for nu er der mange læger som begriper at de må begynne med å få sjelen sund.»

Store muligheter ligger her gjemt. En Berlinerlæge forteller om sin patient der er velsignet med et utall av vorter. Han griper vedkommendes ene hånd, utsøker sig en særlig stor vorte og sier: «Nu drypper jeg salpetersyre på denne her. Syren vil trenge gjennom huden inn til røttene av alle kroppens vorter og drepe dem. Kom igjen om otte dager, og Deres hud skal være glatt som et barns!»

Salpetersyren forflyktiger straks og er ikke til noen ting. Men uken efter innfinder mannen sig, hel og fin uten arr engang.

Hvad er skjedd? Hvor er grensen? Hører ikke herunder helbredelsene i Lourdes og andre merkverdigheter vi hører om?

Det rette ord i den rette stund. Fullstendig rådvillhet og troende forventning overfor

et sympatisk sinn og en fast vilje — og underet er der!

Kristus visste om det altsammen, for han kjente til hvad der bodde i et menneske.

Vi ser da også at det første han gjør, når han stilles overfor en syk som vil helbredes, er å klarlegge hans syndsforhold: Dine synder er dig forlatte — ta din seng og gå.

Og vi skal, efter hans løfte, få se endog «større ting enn disse».

Christian science skylder sin enorme fremgang den praktiske anvendelse av disse forglemte kjennsgjerninger, denne livslov.

Men som alltid når en riktig tanke føres ut til sin ytterste konsekvens, ender den i absurditeter. Kirkens regulerende myndighet savnes.

Og selv om det forekommer at en av dens tjenere fra prekestolen holder oppgjør med en eller annen av disse opdukkende retninger, disse surrogater for kirkelig kristendom, så er det en vanskelig sak og et stort ansvar. For det er et spørsmål om ikke kirken heller burde gripe i sin egen barm og tenke over om ikke alt dette, hvert på sitt område, skyldtes forsømmelser fra kirkens side, opgaver, den har latt ligge.

Egentlig er vel også alle disse retninger, hver på sitt vis, utslag av en sjelenes trang til utvidelse. For i tidenes løp forandres gudsbilledet i det menneskelige sinn. Og mon ikke den kristne kirkes historie dypest inne er det kristne gudsbilledes historie?

Som etter naturens orden og utviklingens lov *må* utdypes og utvides.

Det betyr aldeles ikke at det åpenbarede gudsbillede fornektes. Men at trekk i det, som for tidligere tiders forståelse lå i skyggen, etterhånden trer lysende og hjelpende frem.

Det burde derfor være et varsko for kirken, når det religiøse følelsesliv tvinger nye oppkommer frem i dagens lys. Ledes de ikke varsomt og i tide inn i fruktbringende lejer, er det fare for at de flyter utover og forsumper.

«L ysestaken skal flyttes,» det er et ord vi i denne tid ofte støter på.

Med dette billede, der så selsomt fanger fantasien, tenkes den mulighet at den hvite race kan forspille sin mission som bærere av den kristne tradition. At kristendommens idealer skal kunne realiseres på et bedre vis av andre folkeslag.

Sannelig vilde det være en fryktelig skjebnings ironi i en tid hvor den hvite manns enestående fornemhet proklameres så høilydt, at man uvilkårlig reagerer og ser sig om hvor mon hunden skulde ligge begravet.

Under den store krigs redsler var dette det bærende håp, at de uhørte lidelser skulde bane vei for en bedre fremtid, hvor brorkjærlighetens evangelium skulde finne grobunn.

Det er gått anderledes. Den ånd som vi trodde druknet i ni millioner menneskers blod, har tilsynelatende bare suget næring av det og begynner å se sig om efter nye ofre.

Tilsynelatende! For der er også andre krefter i bevegelse. Ennu svake kanskje, og i det skjulte, men næret av millioners tro og håp og forbønn!

Det ser ut som en naturlov dette at kulturer vokser frem, kulminerer og går under. Og pessimisten forteller oss at nu er det vår tur! Krigens følger viser at vi ikke har evne til den sinnets fornyelse, som alene kunde bringe redning.

Optimisten kan etter sin natur ikke gå med på dette svartsyn. Han mener at en virkelig kristen kultur ennå ikke har fått chansen!

Men fra Asiens sjel lyder slike toner:

«Prøv å gjøre din vilje til ett med Guds. Gi ham herredømmet over din sjel, gå hans veier, finn dem. Uendelig er dens visdom som går Guds ærend.

Gi Gud din sjel. Da vil den stilles tilfreds og bevare sin likevekt.

Gi den til verden — og den vil vende sig mot gull, ære, makt — og skuffes.

For slik er livets lov, Guds vesen, kun det og hvad der møter det og lar sig gjennomstrømme, er virkelighet.

La den guddommelige viljes vind blåse

dig hvorhen den selv velger. Hvad kan du vel gjøre! Overgiv dig selv til ham, og alt ditt. Da vil sorgen hvile. Da vil du litt efter litt erfare, at det er han som gjør altsammen. Hans vilje er overalt tilstede.

Kunnskap om Gud må komme gradvis. All religiøs påvirkning gjør snarere ondt verre. For intet hender, før tiden er moden. Gjør heller ikke for store anstrengelser for alltid å være høit oppe. La alt komme, som det kommer.

Der er krefter som kan utfolde sig, men ikke vil. Der er andre — ennu ubevisste. Det er alt hans ånd. Alt i langsomt fremadskridende utvikling, hvor selv tilbakeslag blir midler. Gud har tid til å vente.

Tro alene gjør blind. Den fordømmer anderledes troende. Kjærligheten alene gjør salig. Og vår del er det, ad den ene eller annen vei å forbinde oss med Gud — allkjærligheten!» — — —

I slike sinn er det trolig at kjærlighetens og fordragelighetens brorskaps evangelium vil kunne finne den jordbunn som omsider kunde virkeliggjøre Gudsriket på jorden og bære de hundre fold!

Og forståelig er det at så mange av vår

hvite races fineste sinn i sin skuffede lengsel
vender sig mot Østen, hvorfra lyset engang
kom, og hvorhen lysestaken kanskje skal flyt-
tes tilbake.

Østens religioner har sin elite, fromme lærde, som står vakt om det hellige. Den menige når visst ikke lenger enn til forgården.

I kristendommen er forhenget revnet fra øverst til nederst. Alle har adgang til alt. Alle tilsammen kommer vi inn under den samme nødvendighet: Gud være mig arme synder nådig!

Dette er den store anstøtsstenen, utålelig for den menneskelige stolthet. Gang på gang reises oprørsfanen og den menneskelige storhet proklameres som det nye evangelium. Vi oplever det den dag idag.

Es war aber alles schon da.

Men overfor Guds hellighet, Helligheten i Gud, er det vår skjebne at vi alle betyr det samme, nemlig ingenting.

Og derfor bevarer de en uavviselig realitet de to begreper: *synd* og *nåde*.

Min barndoms billedbibel hadde en grusfull side hvor en flokk mørke ånder i hat og skrekk vek tilbake for Kristi skikkelse.

Den hadde det gåtefulles tiltrekning. For jeg formådde ikke å sette det i forbindelse med noen fortelling eller kjent situation. Men da det stod der i den hellige bok, måtte det vel ha en slags virkelighet.

Denne har livet siden lært mig. For ikke alene må jeg erkjenne at det gode som jeg vil, det gjør jeg ikke, og det onde som jeg ikke vil, det gjør jeg. Men overfor det levende inntrykket av Helligheten i Gud er det som om ondskapens åndelige hær våknet til virksomhet og lokket frem demoniske makter fra mitt eget innre, til en kamp på liv og død. —

Den som har oplevet en slik rystelse, blir neppe siden noe stolt syn. Får lett noe, menneskelig talt, mindreverdige over sig. Noe av rekonvalesenten, som nok med hver nerve er sig bevisst et nytt, spirende liv, men ennå har i altfor friskt minne hvad det har kostet.

Og når nu en slik rekonvalesent vover sig ut i dagens kraftige levende liv, er det med beven! For han vet at han ennå er svak, at tilbakefall kan skje nårsomhelst, og at en slik eventualitet vilde koste ham motet og gleden.

Og derfor vender han sig instinktmessig først mot dem, som har i en eller annen form gjennomlevet det samme og hos hvem han derfor kan vente styrkende sympati.

Han kan ha hellet med sig og møte «den kristne personlighet», den høiest mulige form for menneskelighet! Men såre sjelden, som alt dyrebart og utsøkt.

Men «de bekjennende» kristnes flokk er overalt representert, og de tar vennlig imot. Rekonvalesenten er takknemlig, men skuffet. Der hvelver sig ingen høi himmel over forsamlingen, og tonen er anstrengt. Underlig halte og lamme teller med og trelen er der også, han som værer vinding og trenger anseelse. Han om hvem Ruskin sier: En trelles religion er det sletteste ved ham!

Utadtil også smått stell, smått format. Det daglige, ytre livs form, oppbyggelsene og adspredelsene, småferdige og tarvelige. Møter i bedehus så heslige at de krenker enhver skjønnhetsfølelse og enhver sans for det «i sannhet verdige». Basarer, juletre, stevner, kaffe og julekake!

Dette er alt sammen overfladisk sett. Når det virkelig gjelder, viser det sig at disse uanseelige kan ha en inre storhet, vise et mot,

offervilje, og en kraft til å bære byrder, som får en tilskuer til å synke i kne!

Men også en overflate har betydning. Skulde det ikke være mulig at religiøse erfaringer, et åndelig innhold kunde skape sig en verdig og vakker ytre form! Skulde ikke den som kjenner lidelsen også kunne lære å se skjønnheten, å lenges mot den som noe Gudsdommen likt!

Kan vi tenke oss en himmel uten skjønnhet, og er ikke Guds verk på vår jord, naturen, vår rikeste kilde til glede og sinnets fornyelse? Og vi har dr. Martins ord for at «et glad hjerte er det beste offer for Herren».

Een hjord og een hyrde! Forgjettelsen har vi, og hjertet vider sig ut i lengsel mot opfyllelsen. Hvorfor da sette sin ære i bevisst å motarbeide dette mål som er satt oss?

Hvorfor dyrke sine særmeninger, og det med en lidenskap som var en bedre sak verd, og lappe med på de murer som skiller!

Enhet, trods mangfoldigheten. Gud har ikke skapt to blad like. Han må elske variationene, det særpregede. Dette som vår moderne kultur av all makt og med så utpreget hell arbeider på å slette ut.

Også den religiøse erkjennelse må være særpreget og individuell, så at hver enkelt kan bli det Guds redskap han trenger til en særskilt oppgave.

Men dette hindrer ikke at vi alle i lydighet bøier oss inn under en felles orden. For Gud er ordenens Gud, ikke rotets og forvirringens!

Princippet må være uinnskrenket ærbø

dighet for livet og for vår oppgave, å tjene det. Ikke ved å ta, men ved å gi.

Gud trenger oss, som organer, som redskap for sin vilje. Det gjelder å gå hans veier, å finne dem.

Vi må jo tro at han gjerne vil lede vårt livsløp, den enkeltes som nationenes, og bruke sine redskap til det hvortil han har dannet dem! Med den skarpe øks vil han hugge. Med det varme hjerte vil han læge. Med kunstnerøiet vil han lære oss å se skjønnheten. Med barnet og dets lek vil han vise oss veien til en skapende og glad menneskelig tilværelse.

Men vi forstyrrer med vår innblanding. Og hver gang den enkelte eller nationene tror å vite bedre, og selvbehagelig tar sin skjebne i sin egen hånd uten hensyn til ansvaret overfor Gud, går det ille!

De første kristne menigheter, de hadde en mektig kraftkilde i troen på Gudsrikets nære komme.

Den burde på nytt få sin plass i våre religiøse forestillinger. Som det centrale — til oss og ved oss! Som en opstandelse i våre hjerter til en ny kraftens ånd der gjorde oss levende, varme og mottagelige.

Da vilde det hedenske skille mellom «jøde og greker» bli en umulighet. For vi er alle brødre, med samme «Fader vår», samme håp og lengsel. Alle lemmer på ett og samme legeme. Lider det ene lem, lider det hele. Er det ene lem sykt, må av ren selvoppholdelsesdrift det hele koncentrere sine krefter om helbredelsen.

Her gjelder evige og guddommelige lover, og enhver krenkelse av dem, enhver «bedre viten» kan bare ha een utgang, den nemlig som vilde ramme lemmet, der blev hugget av for ikke å smittes av den syke kropp.

Den store kristelige heros Albert Schweitzer har et ord å si oss om kjærlighetens velvilje:

«All vold skaper sin egen begrensning, fordi den fremkaller motsatte voldsytringer, som før eller senere blir den jevnbyrdig eller overlegen.

Velviljens virken derimot fremkaller ingen spenninger, som kunde skade dens hensikter. Allerede tilstedeværende spenninger oppløser den. Mistillit og misforståelse svinner for den.

Ja, velviljen blir sterkere ved å kalle frem den annen parts velvilje. Derfor er den den

mest hensiktsvarende og mest intensive av alle krefter.

Den innsats av velvilje et menneske gjør i verden, bearbeider medmenneskers hjerter og tanker. Det er den rene dårskap at vi ikke for alvor innlater oss med velviljen. For den er en hevstang som mangfoldig vilde øke vår styrke.

Det ligger et umålelig dyp av sannhet i Jesu tilsynelatende så fantastiske ord: «Salige er de saktmodige, ti de skal arve jorden.»

I min barndoms utekkelige overgangstid gav en gammel herre mig ved given anledning et vennlig råd: «Du kan ikke,» sa han, «med den pene nye kjolen ta på dig pene manerer. De må daglig innøves til de blir ett med dig.»

Den lille bemerkning slo dypt ned i mig. Jeg grunnet over sannheten i den og fant efterhånden en lov gjemt, som også gjaldt i åndens verden.

Jeg vilde ikke leve mitt liv for å raspe til mig flest mulig av dets goder. Jeg vilde leve det verdig og vakkert.

Hvordan dette skulde realiseres sån rent praktisk, ja derom kom altså kampen til å stå. Men een ting var jeg aldri i tvil om: at for mig personlig vilde ethvert forsøk være forgjeves og det hele spill verdiløst og likegyldig uten tro på en hensikt med det hele, et mål og et ansvar.

Men heller ikke denne ballast, dette utstyr,

kunde tas frem hver gang situationen kre-
vet det! Den også måtte opøves, daglig, be-
standig, ved sinnets innstilling, dets åpne mot-
tagelighet for det der lå bak livets fenomener,
for hvad der virkelig skjedde i det som syntes
å skje, for alt det som styrket troens evne.

Til denne handling, for tro er en handling,
Gud rekker ut en hånd, men jeg må gripe den,
— til denne handling trenger jeg den synlige
kirkes hjelp.

Det er nok så, at jeg kan i tankene se frem
til en tid da prest og kirke blir overflødige,
fordi hele tilværelsen blev oss hellig.

Dr. Martin så i ånden inn i dette Kanaens
land. Og kanskje finns der alt nu dem iblandt
oss som er nådd inn i *dette* tredje rike, men
som for brødrenes skyld fremdeles kneles ved
deres side i det gamle ly.

Men det gjelder ikke oss, folk flest. Så
langt fra å tilbede i ånd og sannhet, må vi nok
være glade og takknemlige for vårt Garizim
og Jerusalem.

Jeg har en kjær venn, som ofte skriver til mig.

Fem og tredive år har han tilbragt innenfor sinnsykeanstaltens beskyttende mur. Som en avgjort taper i livet. En om hvem jeg kunde bruke uttrykket: Ecce homo!

I Guds øiner tror jeg sikkert han er en vinner.

Idag skriver han til mig: «Nu kom lægen, og her blev en del forstyrrelse og uro. De omringer ham, alle mine medpatienter, og kommer med sine besværinger. For det er nok dessverre så, at de alle, mer eller mindre, føler sig som fanger.

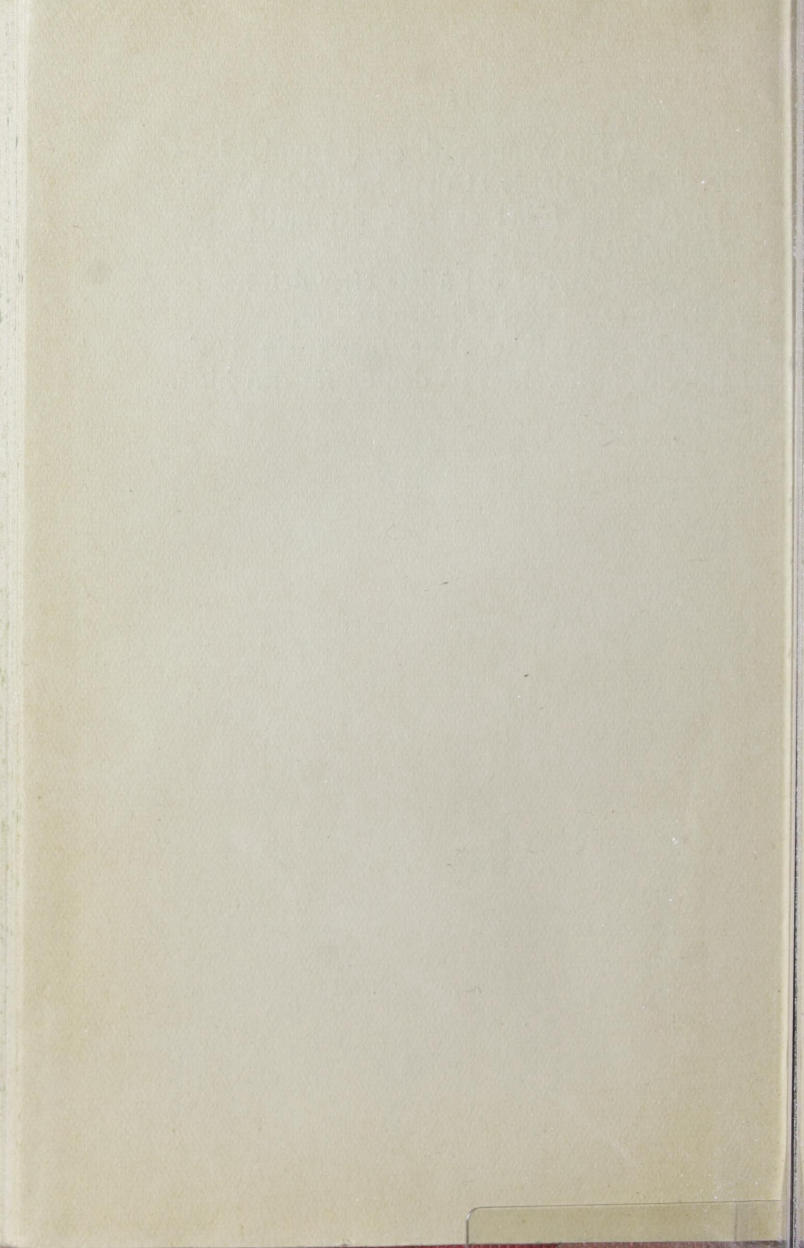
Det gjør ikke jeg.

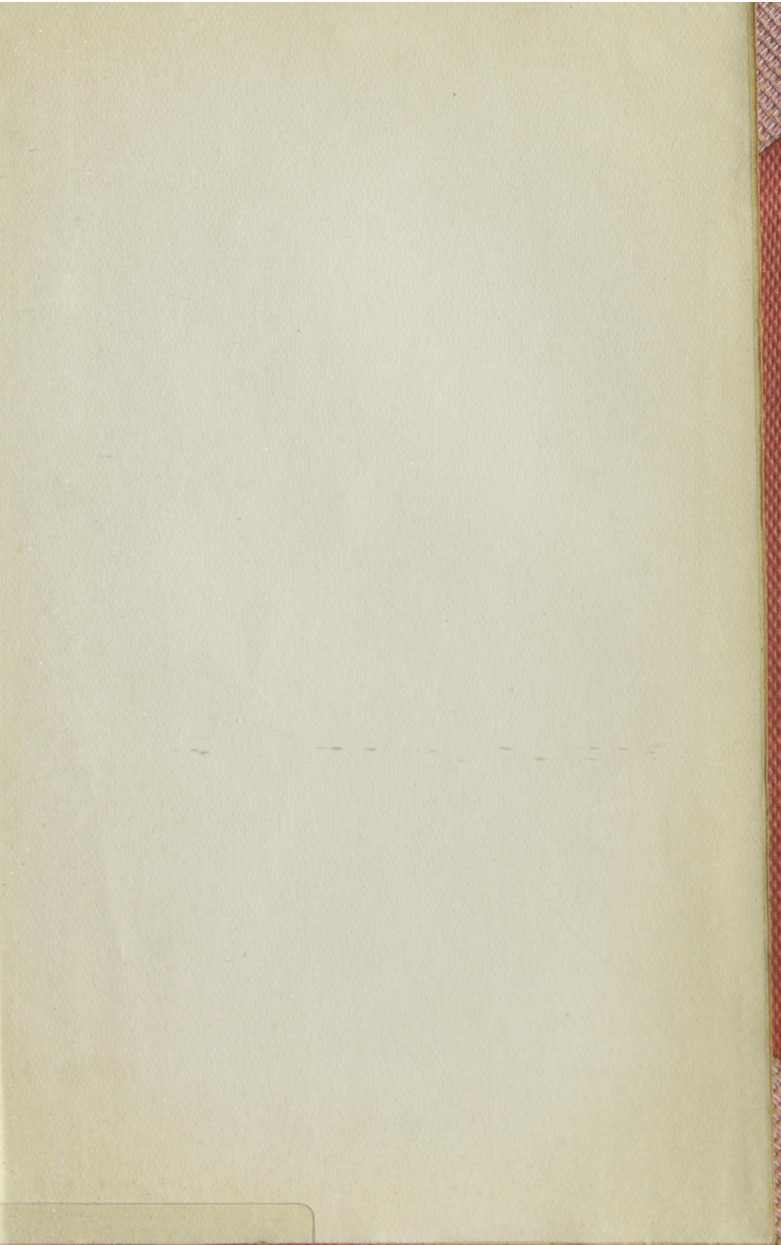
Er grunnen flegma eller bent ut sløvsinn? Jeg tror det ikke. Men saken er at jeg har formådd å gjøre mig fri i mitt inre. Likesom jeg overhodet tror, at den som ikke bygger sig en himmel her nede, han vil neppe heller ha noen himmel i vente.»

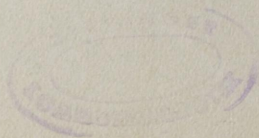
Disse min venns ord, og det under hans livsforhold, gjorde et dypt inntrykk på mig. En slik inre frihet og fred, det måtte være Gudsriket realisert.

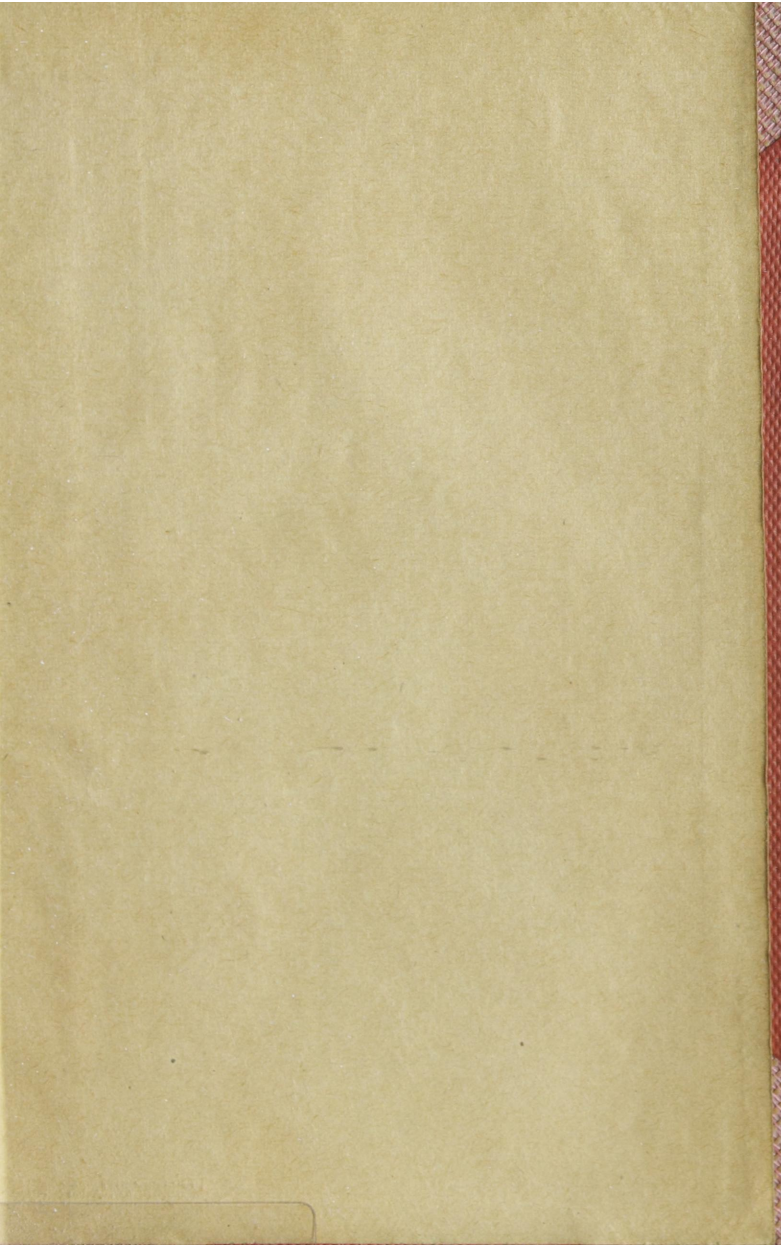
Og lite nytter det å lete etter det, her og der, for se — «det er innen i eder».

Når man ikke alene finner sig i sin skjebne, men vokser på den og får den kjær.

Denne bok forfaller til innlevering

12. JULI 1944

18. JULI 1944

18. AUG. 1944

3. SEP. 1944

18. SEP. 1944

20. OKT. 1944

27. NOV. 1944

6. FEB. 1945

21. FEB. 1945

28. APR. 1945

22. MAJ 1945

10. DEC. 1945

3. APR. 1946

11. JULI 1946

12. OKT. 1946

2. DEC. 1946

2. MARS 1948

1. APR. 1948

4. MAJ 1948

24. MAJ 1948

28. MAJ 1948

25. JUNI 1948

1946 OKT 2-

6. NOV. 1948

25. FEB. 1949

10. DEC. 1949

11. APR. 1951

28. MAJ 1951

11. JUL 1951

10. NOV 1951

11. DEC 1951

20. APR 1951

248

V

1

m

V

1) 15 da

Dal. Signe Greve

Därens tale.

h48
D15da

m

Dal. Signe Greve:

Därens tale.

Depotbiblioteket

76g0 73 768

DÄREN
TALE

1811

1812

1813

1814

1815

1816

1817